

Rafa Larreina: "Espetxe politika edo Barne Ministroa aldatu behar da"

ARGIA

o A s t e k a r i a

01724

Udako Indusketa Arkeologikoak

LURRA MINTZARAZIZ

Felipe Uriarte

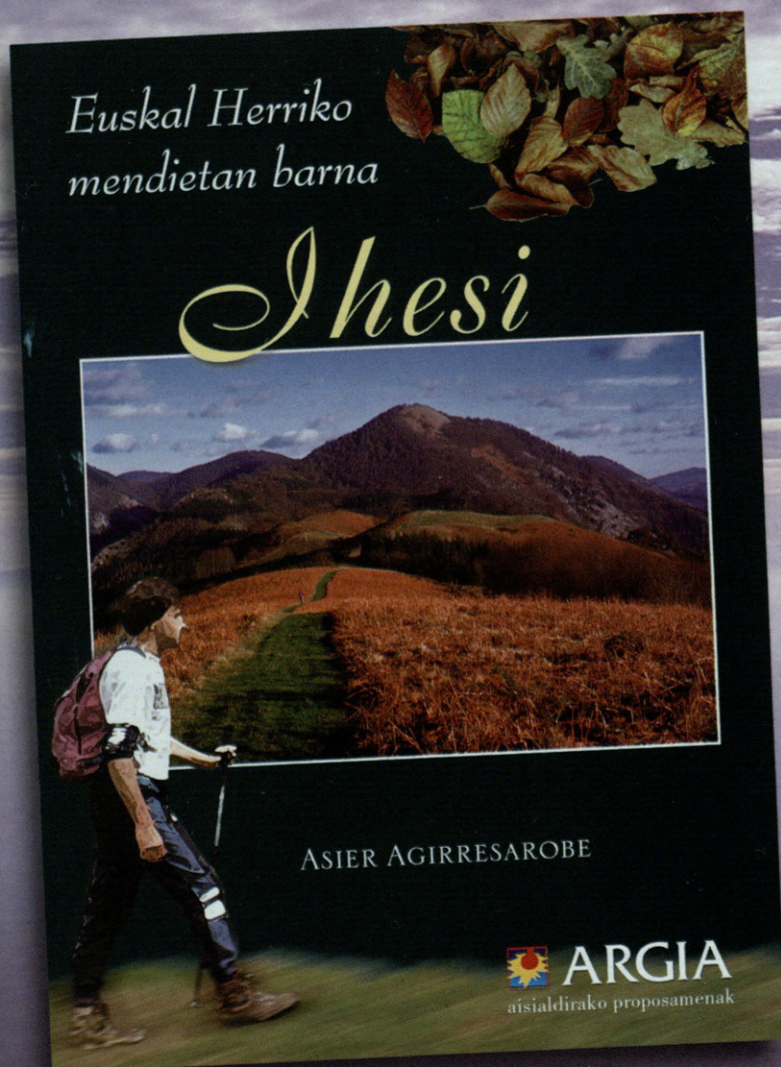
"Beltza ikusten dut ingurugiroaren egoera"

Haranetako zurrumbiloa atzean utzita

Euskal Herriko mendietan barna ihesi

joateko aukera emango dizun liburua

- 300 orrialde eta 50 ibilbide Euskal Herriko zazpi probintzietan.
- Paraje ezberdinak, ohiko ibilbide eta zidorretatik at.
- 400dik gora argazki eder.
- Argibide ugariz hornitutako mapa topografikoak.
- Ibilbide bakoitzaren kokapena, zailtasuna, denbora, luzera...
- Orokorrean ibilbideek abiapuntu eta amaiera bera dute, igoerako eta jaitsierako bide ezberdinekin.
- Testu guztiak banan-banan eguneratuak eta berraztertutak.

Liburudendetan salgai
edo ARGIAra deituz

ARGIA

aisialdirako proposamenak

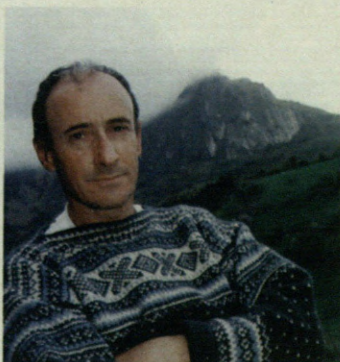
Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ **Rafa Larreina: «Espetxe politika edo Barne Ministroa aldatu behar da»** 9

■ **Urnieta.net: heldu den iraultzarako prest** 18

■ **F. Uriarte: «Beltza ikusten dut inguru-giroaren egoera»** 24

■ **Indusketak: historiaurreko harrien mintzoa** 30

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta 4

Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6

Elkarrizketa: Rafa Larreina.

Xabier Letona 9

EKONOMIA

KPI kontsumo ohitura berriei egokitu nahian.

Daniel Udalaiz 12

EUSKARA

Borbondarren hizkuntz politika agerian.

Patxi Larrion 16

GIZARTEA

Urnieta.net: heldu den iraultzarako prest.

Beñat Doxandabaratz 18

Autoikasketa oinarri Holandako Lanbide

Heziketan. Ainhoa Azpiroz 20

Elkarrizketa: Felipe Uriarte.

Asier Agirresarobe 24

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 28

Indusketak: historiaurreko harrien mintzoa

Nagore Irazustabarrena 30

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 36

Agenda 39

Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz 40

Bizia 45

Ihesi 46

Denborapasak 48

IRITZIAK

Politika: Emilio Lopez Adan, 'Beltza' 8

Azkena: Pello Zubiria 50

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen ediziozko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapiain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elosegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3.
 ezkerre. 31011 Iruñea.

Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria.....717 libera.

Espainia.....15.000 pezeta.

Beste atzerriak.....19.300 pezeta.

Airez.....30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Mario Puzo hil da

Mario Puzo, hil egin da, New Yorken on-
 doan, Long Island-en. Italiar etorkinen semea
 zen, 1921ean sortua.

Ongi oroitzen naiz. Orain 30 urte, 1969an,
 aurtun bezala uda ematera New Yorkera etorria
 nintzen. Hemengo adiskide batek elaberri bat
 eskuratu zidan «Read this. You will like it».
 Mario Puzoren «The Godfather» zen.

Eta zinez, laketa izan nuen. Ahaztu ezinez-
 koak dira eta entzutetsu egin dira haserako
 atalean Sonny Corleonek bere arrebaaren ez-
 taetan Lucy Mancinirekin izan zituen sexu-
 harremanak. Bai eta Hollywoodeko Jack
 Woltz zuzendariak maite maite zuen zaldiaren
 burua bere ohean aurkitu zueneko pasarteak.

Gero elaberrian oinarritutako filmea etorri
 zen. Gehienetan liburua filmea baino hobea
 izaten da. Kasu honetan, «Gone with the wind»
 filmearekin bezala, ez. Bi Oscar irabazi zituen
 eta mundu guztian arrakasta handia izan zuen.

Besteak beste, bi alderdik egiten zuten kili-
 kagarri bai elaberria eta bai filmea ere. Mafia-
 ren izatea eta gorabeherak horren egiazki eta
 zinezkorik azaltzen zituelako eta bortizkeria-
 rik handien artean ere familiaren balioak,
 zintzotasuna eta leialtasuna goratu eta maita-
 garri egiten zituelako.

Gero ere Puzok beste elaberriak idatzi izan
 zuen: «Fools Die» (1978), «The Sicilian»
 (1964), «The Fourth K.» (1992), «The Last
 Don» (1996). Hauetako batzuk ere filme bi-
 hurtu ziren. Beste elaberri bat ere ba omen du
 idatzirik. Geurtz aterako omen da.

Beraren ustez, literatura balioez denaz be-
 zainbatean idatzi zituen aurreneko biak hobe-

renak ziren: «The Dark Arena» (1955) eta
 «The Fortunate Pilgrim» (1964). «The God-
 father» dirua irabazteko idatzi omen zuen.

Egia esan, «The Dark Arena»k kritika oso
 onak izan zituen. Askok gerla ondoko elabe-
 rriak onenen artean ipini zuten eta Puzo Ernest
 Hemingwayen, Saul Bellowren eta Bernard
 Malamuden mailara jaso zuten.

Bigarrena ere kritikarien gustukua izan zen.
 Jendeak, ordea, ez zuen ez aurrena eta ez ela-
 berri hau erosi. Puzok 45 urte zituen, bost haur
 eta 20.000 dolar zor lepoaren gainean.

Puzoren izena eta arrakasta mafiari lotuak
 daude. Azken urteotan gainbehera doan Mafia
 ez du inork berak bezala pintatu. Bera ere ita-
 liarra zenez gero, gertu gertutik ezagutzen
 zuelako.

«The Godfather»ek Ameriketako hizkun-
 tzan ere eragina izan zuen. Elaberri horretan
 erabiltzen diren esaldi batzuk eguneroko hiz-
 ketan entzungo dituzu.

Mehatxatu egin duela esateko hauxe adi li-
 teke: «He made him an offer he can't refuse».
 Eta oraingo filme askotan eraileak etsaiari
 esaten dizkion hitzok lehendabiziko aldiz Pu-
 zok erabili zituen: «It's not personal. It's
 strictly business».

Mario Puzori, Dostoievskyren elaberriak
 irakurri eta idazteko zaletasuna piztu omen
 zitzaion. Bera ez zen hura bezalako maisu egin.
 «The Godfather»en ixtorioa, ordea, betiko Es-
 tatu Batuetako mundu zikinaren sinbolotzat
 geldituko da.

GOTZON GARATE
NEW YORKetik (EEBB)

Hiruko Txikian

TRANQUILITOS, MOLO

Lasaitasun ederra nik hartu dudana.
 Badaezpadako deskantsua, Ando-
 ni Ortuzar EITBko zuzendari be-
 rritzat onartu dugunean. Banengoen bada,
 EHEk edo montatuko ote zuen sesioaren bat
 EHk urgentziazko sistemaz bere burua
 euskaldunduko zuenaren promesaz, An-
 doni erdalduna zuzendari berritza izenda-
 tzea gauzatzen zutenerako. Bainan kia,
 mendiko urak urtegitratzen diren legez EH
 gauza izan dugu ezker abertzalearen indar
 sakabanatuak bildu eta bateratzeko. Zorio-
 nez, jada ez da bere kasa urak desbidera-
 tzen jardungo duen amaren seme alabarik
 izango bazterretan. Izan ere, euskaldunok
 Euskal Herria ezagutzen ez duenaren zu-
 zendaritza beharrezkoa dugu. Horrela,
 euskara zerbitzuak gizenduz erosoago bizi
 gintezke euskaldunak Erdal Landian, gu-
 retzat propio eratutako Kontseilua eta be-

har ditugunak antolatuz. Sekuritate Sozia-
 la eta guzti.

Frogaturik baitiogu gure buruari, er-
 daldunak bazterturik senti ez daitezen gu-
 haur garela egokienak ETB Dos bezalako
 bide alternatiboak asmatzen. Eta ezagutzen
 ez gaituenez, agian Andoni erdaldun bat
 egokiagoa da gurea kudeatzeko, bere gu-
 rekiko urruntasuna dela eta idealizagarria-
 goak gerta baikaitetze bere aurrean. Eta
 gure betikotasuna gal ez dadin, erdalduna
 dugu igual kapazena gure kromainontasuna
 ekoizpen bilakaturik merkaturatzeko, eta
 ezinbestekoa dugun globalizazioan propio
 guretzat lekua aurkitzeko. Baietz, hobe du-
 gula erdalduna goberna gaitzan, horko ur-
 tegiko urak aski baititugu gu asetzeko. Eta
 gero, geroakoak ●

◆ **JOXE MARI OSTOLAZA**

T E R M O

TXANPONA

KONTZERTU EKONOMIKOA

Madril eta Brusela euskal sistema fiskala erasotzen ari dira. Hargatik, Diutazioak, Gasteizko Gobernuak eta euskal patronalak laguntza bila dihardute. Eguntan mezu hai-zatuak datoz euskal erakundeetatik, Estatuarekiko pakto politikoa haustearen eta intsumisio fiskalaren aldekoak. Baina gai honetan batez ere defendatzen dena interes enpresariala da. Hain zuzen hargatik da handiagoa liskarra, eta hargatik ari da patronala indarrean. Ederria eta koherentea litzateke guztia, hitzeko mehatxuak ekintzez beteko balira. Baina are eder eta koherenteagoa litzateke, ziurtasun eta indar berarekin defendatuko balira euskal Estatutuko beste gai batzuk, langileen interesekin harreman zuzenagoa dutenak. Eta koherenteagoa litzateke oraindik, hainbeste errepikatzen diren egoera hauek balio baligute honakoaz ohartarazteko: arazo berdinekin jarraituko dugula Euskal Herriak Madril eta Parisen mende dirauen bitartean. Hobe guztiok batuta borrokan hasiko bagina, euskal subiranotasunaren alde. Ziur ez litzatekeela babes politiko, sozial eta sindikalik faltako helburu hori lortzeko.

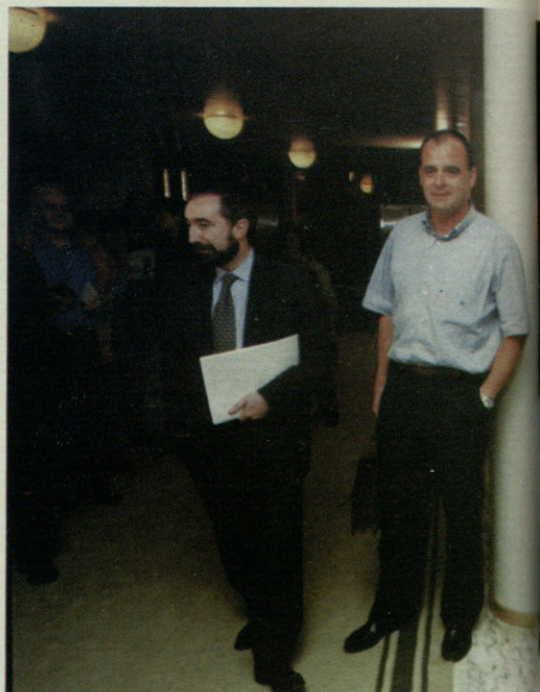
◆ DANIEL UDALAITZ

KURDUAK ZANPATZEKO ARMAK

ESPAINIAKO gobernua ia 300.000 pezeta (1.807 milioi bat euro) balio duen arma multzoa salduko dio Turkiari. Modu honetan, Espainiak Europako Batasunak arma salmentari buruz dituen irizpide nagusienetakoak bertan behera utziko ditu, hots, gatazketan dauden herrialdeei zein giza eskubideen ageriko bortxaketa egiten duten estatuei armak ez saltzea. Ezaguna denez, Turkiak barne gerra odoltsua du kurdien aurka eta arma hauetako asko kurduei eraso egiteko erabiltzen du. Bestalde, horrenbeste ika-mika piztu duen kurdien parlamentuari dagokionez, azkenean uztailan bertan bilduko da Euskal Herriari, Gernikako Juntetxean hain zuzen eta Eusko Legebiltzarra ere bisitatuko dute.

HB-KO BURUZAGI ESPETXERATUAK ASKE GERA DAITEZKE ASTEAN ZEHA

ESPAINIAKO Auzitegi Konstituzionaleko kideren batek egindako filtrazioaren arabera, Carles Viver auzitegiko lehendakariordeak egindako txostenak, mahaikideen abokatuek jarritako helegitea onartzea proposatzen du. Viver-en ustez, Espainiako Auzitegi Gorenaren epaiak espetxeratutako mahaikideen errugabetasun printzipioa urratzen du, bideoa hauteskundeetako iragarkian sartzea erabaki zenean mahaikide guztiak ez zirelako eta ez delako demostratu nor zegoen eta nor ez. Helegitearen beste argudio ba-

JOSEBA OLALDE

tzuk, ordea, atzera bota ditu Viverrek, adibidez, adierazpen askatasunari zegokiona edo bideoa igortzea ez dela kolaborazio delitu multzoan sartzen. Indarrak oso banatuak ei daude Auzitegi Konstituzionalean eta auzitegikideekiko presioak ere ez dira makalak, babes helegitea onartzea makilkada handia litzatekeelako Auzitegi Gorena zein Jaime Mayor Oreja Barne Ministroarendako.

EA-REN KONGRESUA AZAROAN

EUSKO ALKARTASUNAK datorren azaroaren 20 eta 21ean egingo du bere bosgarren kongresua. Kongresuan ohikoak diren alderdi lerroak aztertuko dira eta, bereziki, bakegintza prozesuan EAK izan duen jokaera. Pentsatzekoa da, halaber, aurrera begira EAJ edo EHrekiko elkarlanerako joerak ere garrantzi handia izango dutela kongresuan zehar.

ALBERTO ELOSEGI

■ Itziar Aizpuruaren atxiloteta unea.

B A H E A

- Inaxio Oliveri EAKo buruzagiak argi du gobernu akordioak nolakoak izango diren: «Azkenean, udaletxeetan dugun formula gauzatuko da diputazioetan ere».
- Bere aurretik pasatutako torturatu ugariei kasu gutxi egin dien Baltasar Garzon epailea: «Akusatuak eskubideak murrizteko legedi bereziek edo salbuespeneko legediek, nahi ez diren egoerak errazten dituzte».
- «Erregea Guggenheimera etorri izana liskarrerako arrazoi izan ez bazen, zergatik izan behar

E T R O A

UDALERRIAK EDO HAUTETSIK?

OTSAILAREN 6an Iruñean bildutako hautetsiek hauteskunde ondorenerako utzi zuten udal mailako biltzarraren behin-betiko eratzea. Orain ikusi beharko da biltzarraren egituratzea nola geratzen den, edo udal ordezkarien bilgune gisa edo udalerrien biltzar gisa. Uztailan emango ei zaio segida otsaileko biltzarrari eta hautetsiek herrialde guztietako ordezkariak osatutako batzordea hautatuko dute, honek biltzarraren ezauzgarriez proposamen bat egin dezan.

35 ORDUEN UDAZKEN BEROA

EAE-KO patronalak eta sindikatuek 35 orduetako buruzko negoziazioak apurtu dituzte Lan Harremanen Kontseiluko Enplegu Batzordean. Maiatzaren 21eko grebak agerian utzi zituen akordiorako ziren zailtasunak eta orain apurketa

AKORDIO KORAPILOTSUAK

EAJ, EA eta EHk Eusko Jaur-laritzarako egindako akordioa eramango bide dute udal eta diputazioetara. Nola, ostera, ez da oraindik erabat argitu. EAJ eta Eak Eusko Jaur-laritzaren sostengatzen duen legegintzaldirako akordioaren tankerakoa nahi dute diputazioetan eta EHk, aitzitik, Gipuzkoa eta Bizkaiko diputazioen kudeaketan gobernutik bertatik esku hartu nahi du. Egoera korapilotsua, zalantza barik, itun hori gauzatzuz gero, PSE-EEren alkateak egoera gaitzean geratuko direlako: edo gutxiengoarekin gobernatu edo PPrekiko dependentsian geratu, biak ere deserosoak sozialistentzat.

guztiz gauzatu da. CCOO, UGT, ELA eta

LABeko ordezkarien esanak entzunda, gainera, estatu mailako sindikatuak eta sindikatu abertzaleen jardura bateratua bultzatuko du apurketa honek, erreibindikazio hau aurrera ateratzeko batera ari beharra argi baitute guztiek. Udaizken beroa bide dator.

■ Gori gori dago 35 orduen auzia.

■ Jose Amedo.

IZPIAK

Jose Amedo espainiar polizia ohia baldintzapeko askatasunean utzi du Brouard kasuaren Armengol epai-leak, «justiziari emandako laguntzagatik». Bere aurreko deklarazioak osatu ondoren, batez ere Julian San Cristobal eta Garcia Danborenea bizkaitar sozialistari egotzi die Brouard hilketa prestatzea.

Iñigo Iruinen aurka 1994an zabaldutako auzia —1990ean ETarekin kolaboratu izanaren akusazioarekin— artxibatu egin du EAEko Auzitegi Nagusiak.

Yolanda Barcina Iruñeko alkateak aurtengo San Ferminetan ez zuen ikusi nahi izan ikurriñarik udaletxeko balkoian eta horretarako, HBko zinegotziei horrelakorik egitea debekatzea agindu zion udaltzaingoari.

■ Yolanda Barcina.

du nik gonbidatzen badut?», dio Alfonso Alonsok, Gasteizko PPko alkateak.

● Jürgen Storgen, Europol polizia agentziako zuzendaria: «ETAren terrorismoan, Espainiak irtenbiderik onenari heldu dio eta biderik egokiena hartu du».

● Joxe Elorrieta, ELAko buruzagia: «Kontzertuaren erabilera ez da interes orokorrari begira egiten, enpresarien mesederako kutsu agerikoarekin egiten ari da; beraz, ez da harrigarria hauek haren defentsa horren argi eta tinko agertzea, enpresarien estatutuarekiko zaletasun hori patrika bukatzen den tokian hasten baita».

ANIZTASUNA

Euskal sozietatea anitza dela esatea oso modan dago. Bai, badakigu, eta gehiago dena, bagenekien. Euskaldunak eta erdaldunak; baskoak eta espainiolak eta frantsesak; langileak eta burgesak: horrelakorik bada, bazen eta, denbora baterako behintzat, izanen da. Berriz, aurtengo giro politikoak lehentasuna ematen die paktu eta itunei, bitartekaritza eta negoziaketeki. Ideia horien ildotik doaz intelektual progresista anitz; gero, politikari zintzoek jarraikiko diete. Nire ustez, bake nahiaz baliatuko dira erreboltaren kontzeptu nagusiak arbuiatzeko.

Gure kultura politikoaren abiapuntua izan da zapalkuntzaren konstatazioa; ondorioa, borroka; klasekoa eta askapen nazionalekoa. Logika zahar horrek ere beregana ditzake paktuaren kontzeptuak, baina abiapuntua eta helburua ukatu gabe. Hau da, askatasunaren bidean, menperakuntzaren aurkako borrokan, badira garaiak paktatzeko, negoziatzeko eta bitartekaritzak bilatzeko.

ZER dugu orain berri? Abiapuntuak eta helburuak ukatzeko tirria. Badirudi konfliktuen kudeaketa paktistak berak arazoa desagertarazten duela. Herritarren iritzi pertsonal eta aktualei ematen zaie lehentasuna, aniztasun konfliktiboaren arrazoi historiko eta sozialak ahaztuta. Jokaera, aniztasun horren baitan zoriontsu bizitzea edo, bederen, ahal den eta bake handienera. Ez dezagun identitatea konfliktogai bilaka. Jarrera arrunt post-moderno horrek gure belaunaldiko baloreak ederki zafrazten ditu.

Euskadiko herritarren konzientzia nazional desberdinen arazoa ikertu dugu abertzaleek nazionalismo progresisten bide tradizionaletatik. Soberania ez dugu inoiz izan azken mende hauetan, eta inguruko estatu nazionalak boterea erabili dute gure nortasuna ahultzeko eta berea indartzeko. Hizkuntzaren eta kontzientziaren egoera, hein handi batean horrela esplikatzen dira, menperakuntza eta alienazioaren ondorioak bezala. Gure helburua askatasun nazionala iza-

nik, eta Euskal Herriko herritar guztiak kontutan harturik, integrazioari eman diogu eginkizun historiko nagusia, integrazio irekiak eskaintzen baitie biztanle guztiei prozesuan eta komuynitatean parte hartzeko posibilitate osoa. Modelo historiko eta etikoa da, hemeretzigarren mendeko tradizio progresista modernoek kargatua. Zinez, dena ez zuen konpontzen eta, batez ere, ez zion irtenbide onik ematen arazo larri bati: zer egin integratu nahi ez dutenekin. Proiektu iraultzaile eta askatzailea guztiz polita eta erakargarria zela eta, errefraktarioen kopurua hutsaren hurrengoa izanen zela pentsatzen genuen, baina sobera optimista ginen.

*E. Lopez Adan, 'Beltza'
Medikua eta idazlea*

*“Gure kultura politikoaren
abiapuntua izan da
zapalkuntzaren konstatazioa;
ondorioa, borroka: klasekoa eta
askapen nazionalekoa. Logika
zahar horrek ere beregana ditzake
paktuaren kontzeptuak, baina
abiapuntua eta helburua ukatu
gabe”*

ORAINGO modeloak, berriz, ez du «erreparakuntza historikoaz» edo «integrazioaz» deus entzun nahi. Kontzeptu horiek «nazionalismo etniko baztertzaileraren» azken putarrak bezala ditu. Hemen, sozietatea anitza da berez, eta ez da urrunago bilatu behar. Helburuak arabera koak dira: «herritartasun multikulturala» eta «abertzaletasun konstituzionala». Hau da, nazionalismo zibiko minimalistak bat, nazioaren ideia pluralista onartzen duena eta komunitate desberdinak, haien desberdintasun eta guzti, integratzeko gai dena; besteen aukera nazionalak gureak bezain errespetagarriak dira eta ez dira konfliktogai izan behar. Hots, gure sozietatea kudeatu beharko genuke «sozietate post-nazionala» balitz bezala.

Nik uste, jarrera horrek garaia eta planoak nahasten ditu. Hasteko, ez gara historiaren bukaeran, eta gurea ez da batere

egoera post-nazionala. Gero, jendeari zor zaion errespetua ez da botereei zor zaiona. Norbaitek frantses edo espainiol izan nahi badu gaurko Euskal Herrian, errespetu guztia zor diogu, eta arazoari helduko diogu konbentzimenduaz, orekaz eta oportunitateen berdintasuna segurtatuz. Berriz, gobernatzen gaituzten botereen erresposabilitateak beste hein batekoak dira, eta horretarako bai balio dute ideia zaharrek, betiko ideiek: menperakuntzaren aurka zilegi da errebolta. Azken finean, jendeen errespetuaren aurka doa boteretsuen errespetatzea ●

R A F A L A R R E I N A

Gobernu eratze garaian bildu ginen, Eusko Legebiltzarrean, udaletxeen eraketa zela eta Lizarra-Garaziko alderdien arteko tentsio puntu batekin tartean. Tentsio horri garrantzia kendu dio EAko buruzagiak, herrietan alderdiez gain pertsonen harremanak ere hor direla zioen.

“ESPETXE POLITIKA EDO BARNE MINISTROA ALDATU BEHAR DA”

■ «Behin bake prozesua bideratuta, EH, EA eta PSEren arteko gobernua era daiteke agian».

Hauteskundeen emaitzei so egin ondoren, denbora luze batean behintzat ez dirudi erraza izango denik berriro EAJ-EA koalizioa ikustea.

Koalizioa hauteskunde hauetarako zen eta egoera berezi batendako neurri berezi gisa aurreikusi genuen. Toki guztietan bezala, normalena da alderdiak bakoitza bere aldetik aurkeztea, baina hauetan prozesu

politikoa eta bake prozesua bultzatzeko, koalizioa egitea pentsatu genuen. Eraitza ez da izan guk espero genuena, batez ere Ibar Ezkerrean, hiriburuetan —Donostia eta Gasteiz—... Etorkizunera begira, gure asmoa Eusko Alkartasuna moduan aurkeztea da, beti bezala, eta salbuespen egoera baten aurrean, bada, aztertu egin beharko litzateke zer egin. Gurea proiektu abertzalea eta sozialdemokrata da eta hori defen-

datzera abiatuko gara hurrengo hauteskundeetara.

■ Egin al duzue hauteskundeen emaitzen balorazio bateraturik EAJrekin?

Publikoki ez, baina gure artean bai. Hauteskunde aurretik bilduta egon gara, hauteskundeetan ere bai eta berdin ondoren. Bai, argi ikusi dugu ez dugula bakoitzak bere aldetik lortutakoa batu.

■ Arzalluz eta Garaikoetxea elkarrekin

OLALDE

■ «Sozialistek ekinarekin irabazi beharko dute gure konfiantza eta ez hitzekin».

agertu izan ziren hauteskundeek aurretik behin baino gehiagotan; ondoren, ordea, ezer ez.

Beno, alderdi bakoitzak hauteskunde gauen egin zuen bere balorazio publikoa eta, beraz, handik bi egunera berdina esanaz ateratzeak ez zuen zentzu handirik.

■ **Emaizak onak izan balira, publikoki ere egingo zen zerbait elkarrekin.**

Agian bai, ez dakit. Kontua da gauzak egin diren bezala egin direla eta kitto.

■ **ARGIA duela hilabete batzuk egin-dako elkarriketa batean, Sabin Intxaurragak zioen EArentzat errazago izan behar zuela akordioak EHrekin lortzea, EAJrekin baino.**

Ikuspegi ideologikotik begiratuta, EH esparru ideologikoaren ezker aldean dago; alabaina, zehaztu egin beharko dute proiektu hori gobernatzean zer eratako ezker den. Jakina, ezkerrean daudenekin akordioak lortzeko aukera handiagoak dauzka. Teorian, EAJ moduko alderdi demokristau batekin baino errazago lortu beharko genuke akordioa EHrekin. Baina ezin da ahanzi bizi dugun abagune historikoa eta bakoitza nondik datorren. Urtebetera arte biolentziaren estrategiak oztopatu egin du euskal nazionalismoaren egituratzea eta, zehazkiago esanda, zentru-ezker eta ezkerreko sektoreen artikulazioa. Aspalditik esana genuen, biolentziaren estrategia desagertuz gero, guk era horretako

bilguneak bilatzeari ekingo geniola; hori da iragan irailetik hona egiten ari garena. Egoera normaldu ahala, era horretako akordioak emango dira eta, esate batera, agian hemendik lau urtera ateratzen den Gasteizko Gobernu herrialde ikuspuntutik baino ikuspuntu ideologikotik egiten da; bake prozesua bideratuta jada, EH, EA eta PSEren arteko gobernu bat atera daiteke.

■ **Eta posible litzateke horrelakorik?**

Nik uste dut baietz, horretarako ari gara lanean orain. Etorkizunean, eta euskal erabaki esparruarekiko behar den begirunearekin, itunak oso desberdinak izan daitezke; hau da, eremu ideologikoan izatea eta ez nazional ikuspegian oinarritutakoak.

■ **EAn bi sektore handi behintzat badi-**

■ **“Nazio ikuspegitik begiratuta, udalerriena baino hautetsien biltzarra eraginkorragoa dela uste dut”**

ra; batzuk EHrekin lan gehiago egitearen aldekoak eta besteak EAJrekiko harremanak estutzearen aldekoak. Azaroan duzuen EAKo kongresuan hori izango al da eztabaidagai nagusienetakoa?

Ez du horrela izan beharrik. Egia esanda, nik bi sektore baino, hiru sektore behintzat ikusten ditut: EAJrantz begiratzen dutenak, begia EHn jarria dutenak eta, az-

kenik, begia EAn bertan jarria dutenak, eta nire ustez sektore nagusia hau da. Hiru sektore horiek elkarrekin amankomunean dutena EA da eta, beraz, gurean oinarrituko garela uste dut. Duela 13 urte esaten ari garenarekin koherente izanez, egungo etapa politiko berria bultzatzen ari gara orain.

■ **Hogei urteren ondoren, Gasteizko alkatetza eta Arabako Diputazioa Alderdi Popularraren esku dira.**

Tristeziarekin ikusten dugu hori eta nahiago genuke postu horiek abertzale baten eskuetan izatea. Alta, hori da demokrazia eta hor badaude, alderdiren batekin akordioaren bat lortu dutelako da, kasu honetan PSOerekin. Lizarra deskarillatu nahi zuten eta —hor dago beren kontraesan handia— ez dira konturatzen Lizarra indarrean jartzen ari direla: gobernatzen ari dira gehiengo beraiek dutelako eta hori da Lizarran gaudenok esaten duguna, errespetu dadila gehiengoaren nahia.

■ **Alderdi Sozialistarekin duzuen harremanagatik, zer aurreikusten duzue, legegaldi osoa PPrekin aritzea edo PSE-EEk beste norabide bat hartzea?**

PSE-EE orain PPrekin dago eta errealtatea hori da. Dena den, ezin da musean eta pokerrean karta-sorta berberarekin ari-tu eta PSOek hori nahi du: PP jartzen du instituzioen buruan baina, aldi berean, EA, EH eta EAJrekin oposizioa egin nahi duela dio. Araban hori, eta gero Donostian, Ibar Ezkerrean eta beste hainbat lekutan gurekin gobernatu nahi du. Hori ez da posible. Etorkizunean zer egingo duten? Aldaketa batzuen aztarnak ikusten dira, baina ikusi beharko da zertan geratzen den. Ekinarekin irabazi beharko dute gure konfiantza eta ez berbeekin. Ez ditugu boikoteatuko, baina oraingoz ez diegu sinesten.

■ **«Alava como Navarra»: azkenean UAkoek izango al dute arrazoa?**

Nafarroa, Gipuzkoa, Bizkaia, Lapurdi eta Zuberoa bezala, Araba ere Euskal Herria da; errealtatea hori da. Une zehatz batean indar batzuk Arabaren errealtate historikoa, kulturala eta soziologikoa ukatu nahi badute, bada, jarrai dezatela berean, baina lehenago edo geroago hondoratuko zaie ikuspegi hori. Hori egin nahi izan du UAk eta begira nola dauden. Sarritan esan dut, arabar bat bera ere euskaraz mintzatuko ez balitz, gure mendi, ibai, herri eta abizenek hitz egingo lukete euskaraz eta hori ezin da errege dekretuz ezabatu. Zorionez gainera,

euskara gero eta gehiago da Arabako hizkuntza naturala.

■ **Aurreikusita dagoen moduan, Udalerrien Biltzarra uztailen osatuko al da?**

Hori espero dut, uztailen Euskal Herriko Udal Ordezkarien Biltzarra biltzea eta otsailean erabakitakoa zehazten hastea. Gu foro hau bultzatzearen aldekoak gara.

■ **Udal Ordezkarien Biltzarra zen baina Udalerrien Biltzarra izango bide da.**

Hori da erabaki behar dena, zer izango den. Nazio ikuspegitik, pertsonalki uste dut, eraginkorragoa dela hautetsien biltzarra eratzea, Euskal Herriko sei edo zazpi herrialdeak hobeto ordezkatuta izango direlako. Udalerrien biltzar batean, gaur egun, lurraldetasuna ukituta dago.

■ **Orduan, oraindik badira eraketa horri buruzko irizpide desberdinak.**

Hori da biltzarrak erabaki beharko duena. Guztiok gaude ados udal mailako erakunde bat behar dugula eta metodologia aldetik hautetsien batzorde bat egin behar du, hauek proiektu bat landu dezaten eta gero biltzarrari aurkeztu, honek erabaki dezan.

■ **Otsailean esan zen jarduera bateratuak bultzatu behar zirela. Zein eremutan eta nola?**

Adibidez, arlo kulturala eta bereziki hizkuntzarena, edo ekimen politiko berrien eremukoa, arlo sozioekonomikoa, herrialde desberdinen egitura-tzeari begira, azpiegituren gaia... Politika sozialen eremua ere oso garrantzitsua da, eta ez bakarrik udal mailan, diputazioetan ere oso garrantzitsua da eta.

■ **Ondo kudeatzen ari da Lizarra-Garaziko Akordioa?**

Dena hobetu liteke. Garai politiko berriari bultzada garrantzitsua eman dio baina batzutan, agian, hauteskondeei gehiegi begiratu diegu eta Lizarra-Garaziko Akordioa ez da akordio elektoral. Euskal Herria eta Estatuaren arteko gatazka konpontzeko metodo bat da eta gainera klabe demokratikoan. Ez da partidismotik egin, herri ikuspegitik baizik eta akaso hori da gizar-teari ondo helarazi ez dioguna, batez ere Estatuaren aldetik eraso mediatiko oso gogorra jaso dugulako. Klabe demokratikoan eginga dago eta batzuentzat eta besteentzat ere balio behar du. Hauteskunde bako-

ALTURAKO POLITIKOA

Euskal politikagintzan azken urtean izan diren goi mailako gertakizunetan lehen eskutik parte hartu izan du. EA Jn ia hamar urte egin ondoren, beste hamairu egin ditu EAn, alderdiko sektore desberdinen elkarrulertzea lagunduz. Gaur egun parlamentaria da Gasteizko Ganbaran. Mendizale porrokatua, Huescara arteko Pirinioak ondo ezagutzen ditu. Oporretara doa egunotan, Pirinioko mendietara, 'hirumilakoak' egitera.

tzean Lizarra deskarritatu nahian ari dira eta hori ezinezkoa da, Lizarra ez delako plataforma elektoral bat. Bere potentzialtasuna beste eremu batean dago.

■ **Klabe demokratikoetan eginda dago, zalantzarik gabe, baina —IU-EB egon da ere— funtsean abertzaleen arteko akordio bat da.**

Batez ere alderdi abertzaleek bultzatu dugu akordio hau, horrexegatik hain zuzen, herrialdearekiko dugun kezkatik. Estatuak eta ETak eutsi diezaioketen gatazkari, baina euskal gizarteak ez, eta are gutxiago eraikuntza nazionalaren prozesuak. IU-EBz gain, CDN, PSOE eta, zergatik ez,

■ **“Orain, batez ere bake prozesuan jarri behar dira indarrak; hori bai, eraikuntza nazionala ahortzi gabe”**

PP ere balego, askoz hobeto guztientzat, horrek bake prozesuan aurrera egin dugula esan nahiko luke eta.

■ **Lizarra-Garaziren kudeaketan EA, Jk eta EAk protagonismo handiagoa hartu beharko luketela dioten ahotsak entzun dira alderdi bietan.**

Ez nago ados protagonismo gehiagoren kontu horrekin. Lanean jarraitu behar dugu, beharbada erabakikortasun handiagoarekin eta, zalantzarik gabe, prozesuaren aldeko apustu argia eginez. EAtik apustu horri gogor heldu diogu eta horretan jarraituko dugu. Hori bai, gure jendearen artean ere orduak pasatu behar izan ditugu sektore batzuk bide honen onuraz jabea-razteko. Berdin EHk eta baita EAJk ere.

Apurka gero eta garbiago dago prozesu hori sendoa dela eta etorkizuneko apustua dela.

■ **Bake prozesua eta eraikuntza nazionala. Bateren bat lehenetsi behar da, elkarrekin doaz...**

Ezin da eraikuntza nazionalik aurrera eraman bake prozesurik gabe. Eraikuntza nazionala azkarrago abiatzeko bakea lortu behar da; orain, batez ere bake prozesuan jarri behar dira indarrak, hori bai, eraikuntza nazionala ahortzi gabe.

■ **Hori argi al duzue Lizarra-Garazikoaren artean?**

Bai. Lizarra-Garazi, finean, gatazka bat konpontzeko metodo bat da, bake prozesu bat martxan jartzea eta amaitzea. Ez naiz debate horretan sartuko, ea bake prozesua hasi den ala ez; garrantzitsua da denok argi izatea bake prozesua amaitu beharra dagoela.

■ **Ahal zen leku batzuetan Lizarra-Garazikoak alkatetza ez hartzeagatik, EHk kritika gogorra egin zizuen EA eta EAJri.**

EH ez da aproposena horrelako kritikak egiteko. Sopuertan eta Asparrenan, adibidez, EArena zerrenda bozkatuena izan arren, alkatetzak beste esku batzuetan geratu dira. Ez ditut ulertzen EHren kritika horiek eta alkatetzen inguruan gertatutakoengatik ezin ditugu alderdiek egindako apustu politiko orokorrak zalantzan jarri. Herri bakoitza mundu bat da eta apustu politikoak harreman pertsonalekin nahasten dira han. Zailtasun hauek kontuan hartu behar dira eta gainditzen saiatu behar dugu, beste indar politikoen aurkako arma gisa erabili beharrean.

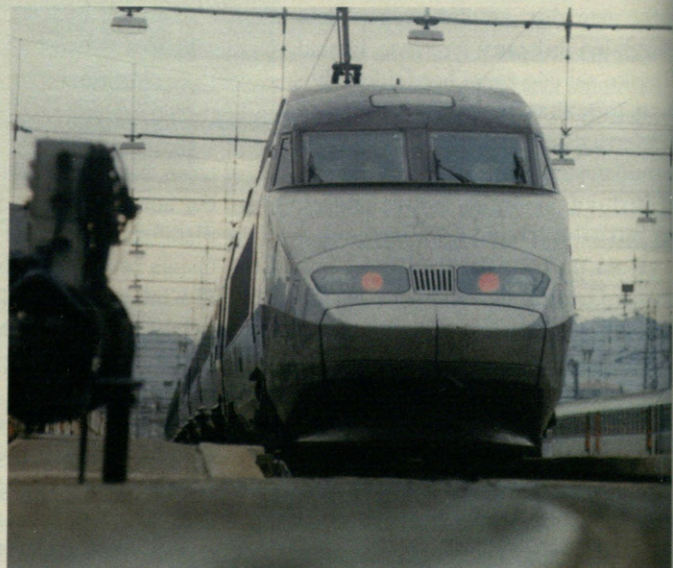
■ **Ia urtebete ETak su-etena aldarrikatu zuela. Zer egiteko premia dago orain?**

Batzuk hor ari gara lanean aspalditik; hor lanean ari ez direnak erakartzea lortu behar da. Presoen gaia ere oso garrantzitsua da, distentsio puntu garrantzitsua litzatekeelako. Baina Barne Ministerioak, lagundu beharrean, presoen egoera gogortu egin du prozesua lehertarazi nahian. Espainiako Gobernua eta Barne Ministerioaren artean mezu kontrajarriak entzuten ditugu sarri eta hori konpondu beharko du Gobernuko Lehendakariak. Bitik bat, edo Espainiako Barne Ministerioak espetxe politika aldatzen du, edo Gobernuko Lehendakariak barne ministroa alda dezala ●

◆ XABIER LETONA

Kontsumo prezioen indizea (KPI) ekonomia munduko indizerik ezagunena eta hedatuena da. Inflazio izen arruntaz ezaguna, soldata, pentsio eta alokairuen igoerak zehazteko erabili ohi da. Bere oinarritzko ardatza aldatu nahi dute orain, kontsumo ohitura berriei molda dakien.

KPI KONTSUMO OHITURA BERRIEI EGOKITU NAHIAN

■ Garraioa eta elikagaiak dira KPI kalkulatzeko kontuan hartzen diren kontsumo-esparruetako bi.

Espainiako Estatistika Institutu Nazionalak, EINEk, kontsumo prezioen indizearen, hau da, KPIren aldaketa laster burutze-ko asmoa agertu du, hobekuntza metodologiko batzuk ere egingo direlarik. Hemendik gutxira KPI erreala izango dugu, Espainiako errealtate aldakorra islatzeko gaituagoa izango dena. Horrela, estatistikoki gu baino aurreratuago dabil-tzan herrialdeen pareko KPI izan-gu dugu». Hauek dira Madrilgo egunkari batean azaldutako EINE-ko buru Pilar Martin Guzmanen hitzak.

Euskal Herriak ez du orain artean horrelako erakunderik izan, eta one-rako zein txarrerako, Espainiako gainon-tzeko hiritarrentzat bezala, EINEk esaten duena da Hego Euskal Herriko biztanle on-pentsio, soldata eta alokairuetan aplikatzen den indizea. Hori horrela izanik, eta gure KPI propioa jorratuko duen euskal EINik

ez dugun bitartean, Espainiako EIN eta KPIari begira jarraitu beharko dugu gure lan eta gizarte harremanei dagokienez. Menpekotasun hori dela-eta, guran ere ba-dute eraginik Espainiako EINEan eta KPI-n gertatzen diren aldaketek. Horregatik prestatu nahi izan dugu honako artikul-u hau, KPIren aplikazioan prestatzen ari di-ren aldaketak azaltzeko asmoz.

KPI ekonomia munduko indizerik eza-

■ Espainiako hilabeteko erosketen zenbatekoa 56 kontsumo-esparrutan banaturik dago

gunena eta hedatuena dugu, era arruntean inflazio esaten duguna, alegia. Prezio al-daketak neurtzeko indize gehiago badira ere, KPI da famili kontsumoaren zenbate-koa neurtzeko balio duena. Ondorioz, iriz-pide ekonomikorik erabiliene da, eragin sozialik handiena du eta pentsio, talde-ne-

goiazio, alokairu eta abarren aldaketa guztien oinarri eta baldintzatzaile da. Es-tatuen erabaki ekonomikoaren ardatzik ga-rantzitsuenetakoa dugu, eta Europako Ba-tasuneko Bateratze Ekonomiko eta Mone-tarioaren bost baldintzetako bat ere bada.

HILABETEKO EROSKETEN ZEN-BATEKOA. Familiek kontsumitzen di-tuzten ondasun eta zerbitzuen prezioek denboran duten portaeraren era-kuslea da KPI. Kontsumitzen di-ren ondasun eta zerbitzu horiek zeintzuk eta zenbat diren jakin ahal izateko, familiei informazioa eskatzen zaie, Familia Aurrekon-tu

Inkestaren bidez. Inkesta honek kontsu-mo-ondasunen zehaztapena ahalbidetzen du. Ezinezkoa litzateke, hala ere, merka-tuan den kontsumo mota bakoitzeko arti-kulu guztien jarraipena egitea. Horregatik, inkesten bidez jasotako informazioa kon-tuan hartuz eta nazioartean hartutako iriz-

■ Orain arteko neurketa sistema, zaharkituta

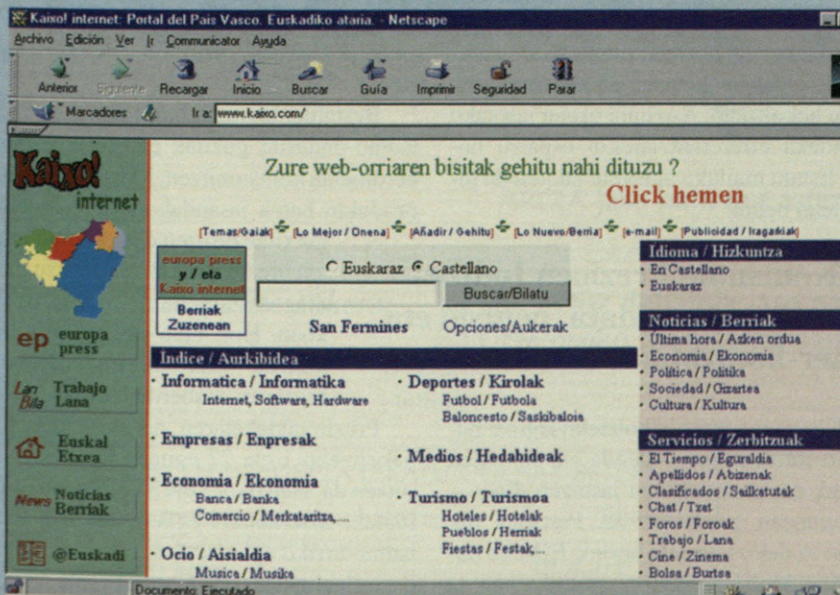
KPlren kalkulua estatistikoa da, eta hala izanik, errore-marjena ere badu. Hala ere, KPlren zailtasunik handiena gaur egungo familia baten hilabeteko erosketen zenbatekoa jakitea da. Familien kontsumo ohiturak etengabe ari dira aldatzen, eta Familia Aurrekontu Inkestak dio gaur egungo kalkulua garai eta kontsumo ohitura berriei egokitu behar zaiela. Hori dela-eta, zenbateko horren oinarria aldatzea erabaki dute, hala nola haztaperen berriak eta hobekuntza metodologiko batzuk sartzea. Espainiako EINEan egindako azken oinarri mailako aldaketa 1992an izan zen. Berritasun metodologiko garrantzitsuak prestatzen ari dira orain, 2000. urteari begira.

Famili kontsumoaren prezioen bilakaera behar bezala neurtzeko, merkatuaren ezaugarrien eta egituraren aldaketekiko arreta handia izan beharko du KPIk. Horra hor, adibidez, erregaien merkatuaren liberalizazioa, zeinak prezioak hainbat enpresatari jasotzera behartzen gaituen. Orain arte Espainiako Estatuko Buletin Ofizialetik jasotzen ziren preziook. Telekomunikazioen merkatuko gorabeherak ere etengabeko erronka iturri ditugu, operatzaile berrien agerpena, interneten erabilera eta aurrerapen teknologikoei esker egunero kaleratzen diren produktu berriak dire-

la-eta. Honen guztiaren ondorioz, familiaren kontsumo ohiturak ere orain arte ez bezalako arintasunez ari dira aldatzen.

Hori guztia ikusita, ez dirudi jarraibide tradizionala, hau da, urteetan zehar produktu eta haztaperen finko osatutako hilabeteko kontsumoaren kalkulua erabiltzea egokiegia denik horrelako aldaketak behar bezalako gaitasunez islatu ahal izateko. Antzeko dinamika bat oinarri, metodologia berriren bat bilatu behar da, errealitateari maiztasun eta arintasun handiagoz egokitzeko asmoz, Erresuma Batua edo Frantziaren adibideak kasu. Sektore jakinetan jokabide zehatz eta berriak aplikatzea ekarriko du horrek guztiak, beti ere merkatuaren beharrei erantzunez. Hori izango da, adibidez, telefonia, elektronika, informatika eta oro har, informazio gizartearekin zerikusia duten esparruen kasua.

Azkenik, esan behar da oinarritzko aldaketa bati ekiten zaion bakoitzean, metodologia berria Estatistika Kontseilu Gorenaren baitan eztabaidatzen dela, non sindikatuak, patronala, kontsumitzaile eta erabiltzaileak, Errege-Akademikak, Espainiako Bankua, elkargo profesional eta estatistika ikerkuntzarako elkarte batzuk, komunikabideak eta Gobernua bera dauden ●

■ Merkatuaren ezaugarriak aldatuz doaz eta Internet da horren adibideetako bat.

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura
SERVICIO DE TRADUCCION

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA
20001 DONOSTIA

TELEFONOA: 943 29 18 30

FAXA: 943 27 58 69

eskura@bezeroak.euskaltel.es

Itzulpenak

Testu zuzenketak

Interpretaritza

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,

Ingelesa

Frantsesa

Alemaniera

Italiera

Katalana

Portuguesa

Galegoa...

bizkuntzetarako itzulpenak ere
eskaintzen ditugu.

1985EAN SORTUA

■ Gure estatistika erakundeen alde

Gai askori buruzko estatistikaz jositako gizartean bizi gara: ekonomia eta lan gaiak, sozialak, politikoak, hauteskunde gaiak, kulturalak, ekologikoak, kirol gaiak... Ez dago estatistikaren bat ez duen egun edo asterik. Estatistika horiek erakunde ezberdinek egiten dituzte eta Euskal Herrian ere egiten dira estatistikak, bai erakunde publiko zein pribatuak egindakoak eta bai euskaldun zein espainiarrek egindakoak. Gobernu bakoitzak bere al-

detik egiten ditu estatistikak (Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua). Iparraldean gobernu autonomikorik ere ez dago, eta estatistikaren bat eginez gero, Euskal Herriko eremu horretara mugatuko da.

Zaila egiten zaigu Euskal Herri mailan jorratutako estatistikak aurkitzea eta horregatik, hain zuzen, da hain zaila sei euskal lurraldeei buruzko datu globalen berri jakitea. Hala ere, zoritxarrez, ez daukagu gure sei herrialdeotan lan egin-

go duen Estatistika Institutu Nazionalik, ez publikoa ez pribatua. Jakin badakigu ez dela lan erraza eta oraindik ere egoera politikoa dago mahai gainean. Egoera politiko berria sortzen ari da eta abertzale garen guztiok eraikuntza nazionalaren alde egin dugu. Giro honetan, instituzio eta erakunde nazionalak sustatzearen aldeko apustua egiten ari gara, Madril eta Parisera begira egon ez gaitezen. Estatistika Institutu Nazionalak izan beharko luke erakunde horietako bat ●

■ Eusko Jaurlaritzak EAE mailako estatistikak egiten ditu; askotan zail gertatzen da Euskal Herri mailakoak aurkitzea.

ptideak aplikatuz, esparru bakoitzeko produktuen erakusgarri izango den lagina hautatzen da.

Espainiako hilabeteko erosketen zenbatekoa, hain zuzen, 56 kontsumo-esparrutan banaturik dago, hauek beste 8 taldetan zatitzen direlarik (elikagaiak, arropa eta oinetakoak, etxebizitza eta bertako tresneria, osasuna eta medikuntza, komunikazioa eta garraioa, aisia eta hezikuntza, eta beste hainbat). Kontsumo-esparru bakoitzak, KPI kalkulatzeko, hilabetero aztergai diren produktu mordoska bat dauka. Orotara, erosketen kostuaren gaineko zenbateko hori 471 produktuz dago osatua eta, adituen esanetan, munduko osatuenean artean dago.

Kontsumo-esparru bakoitzeko aldaketak aztertu ahal izateko, EINek Espainia osoan zehar dauden produktu eta neurketa guneak dauzka. Behi-haragiaren prezio al-

daketa neurtzeko, adibidez, 20 erreferentzia puntu hartzen ditu EINek probintzia bakoitzeko, eta horrela, probintziaren arabera aldaketa jasotzen du kontsumo-esparru bakoitzean. Espainia osoan jasotako ehundaka erreferentziarekin esparru horren Estatu mailako aldaketa jakiten da hilabetearen behin.

■ Kontsumo Prezioen Indizea ezinbestekoa da soldata, pentsio eta maizter-kontratuak berrikusteko

Kontsumo mota bakoitzeko laginei buruzko informazioa —denda eta saltokien izenak eta prezioak non jasotzen diren— sekretupean gordetzen da. Pertsona biko baino ez dakizkitez datu horiek. EINeko buru Pilar Martínez aburuz, politika hau da «manipulaziorik ez izateko bermerik hobetena. EINen erabateko neutraltasun eta

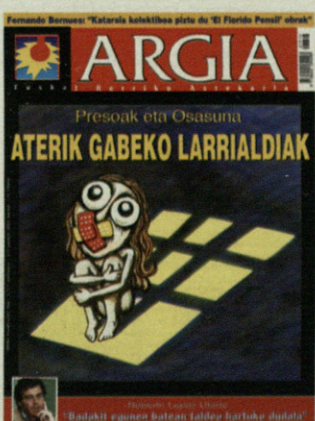
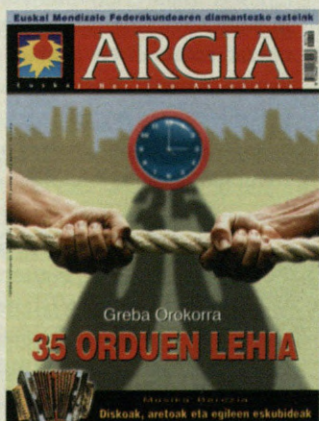
burujabetasun politikoaren erakusgarri da hori, zeinak sinesgarritasun maila handia ematen dion, barrura zein kanpora begira».

Bestalde, kontuan hartu behar da kontsumo-ondasun guztiak ez direla kopuru berdinetan kontsumitzen. Maiz erosten den produktu batek jasandako prezio igoerak gutxitan erosten den produktu baten prezio igoerak baino pisu handiagoa izango du KPI burutzera koan. Hori dela-eta, artikulua bakoitzak inkestaren arabera aldaketaren desberdina dauka.

Prezio aldaketaren neurketa hilabete bakoitzeko 1 eta 22 egunen bitartean burutzen da. Hau da, 23 eta 31 bitartean ez da inolako azterketarik egiten. Oro har, kontsumo urriko egunak dira, eta beraz, garai desinflazionista da, Gabonak eta antzekoak salbu ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Astero Euskaraz Bizitzeko

KONPROMISOAREN KOLOREAK DITUGU

(Ezagutzen gaituzu?)

ARGIA jaso nahi dut astero

HARPIDETZA SARIAK (BEZa barne): Hego Euskal Herria: 15.000 pta • Ipar Euskal Herria: 717 libera • Espainia: 15.000 pta • Beste Atzerriak: 19.300 pta • Airez: 30.225 pta

Markatu x batez zure aukera:

- ☐ Hilabetez dohainik jaso nahi dut ARGIA berria ezagutzeko
☐ Urte osoko harpidetza egin nahi dut. (CD bat opari jasoko duzu)

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A.F./N.I.F.: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

SOILIK URTE OSOKO HARPIDETZA ESKATU DUENAK BETETZEKO:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D ☐☐

Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

Harpidetza-orri hau bete eta bidali helbide honetara:

ARGIA, Harpidetza Saila: Zirkuitu Ibilbidea, 15. pabil. 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

Jose Maria Jimeno Juriok «Navarra, Gipuzkoa y el Euskera. Siglo XVIII» izeneko liburua karrikaratu berri du, mende horretan zehar bi lurralde horiek ezagutu zuten hizkuntz politika aztertuz. Hizkuntz gatazkarena ez dela, inondik ere, kontu berria argi azaltzen digu.

BORBONDARREN HIZKUNTZ POLITIKA AGERIAN

Lau urte igaro dira, *Iruñea eta Euskara* jardunaldiak egin zirenetik. Bertan, besteak beste, J.M. Jimeno Jurioren ekarpen berri bat ezagutzeko parada izan genuen, dokumentazio ugari baliatuz, Aro Modernoan, XVI eta XVII mendeetan bereziki, Iruñean euskarak zuen statusaren ingurukoa. Jardunaldi horietan, mahaikidea zuen katedratikoak, Jimenoren azalpena aditu ondoren, *pulpitutik* beti ere, hauxe luzatu zion: «*Magoa dirudizu, etengabe ari zara kapelutik untxiak ateratzen*». Kapelutik ez baina, artxibategitik, horixe izan du informazio iturri nagusia Artaxonakoak.

Duela bi urte, euskararen inguruko bere lan guztien monografia den «Navarra. Historia del Euskera» argitaratu zuen, karrikaratu bezain laster liburu klasikoa bihurtu zena. Gaurko honetan, eta Pamiela argitaletxearen eskutik, «Navarra, Gipuzkoa y el Euskera» izenburuko lana argitara eman du, XVIII. mendean bi lurralde horiek ezagutu zuten hizkuntz politika aztertuz. Laburki emana, Madrilgo agintea eskuratu berria zuten borbondarrek ibili zuten hizkuntz politika, eta politika hori zela kausa, Nafarroa eta Gipuzkoako estamentu ezberdinek erakutsitako jokabideak dira aztergai.

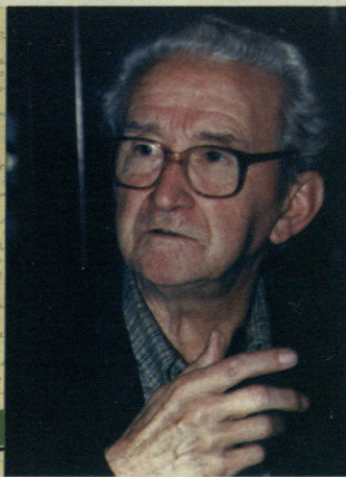
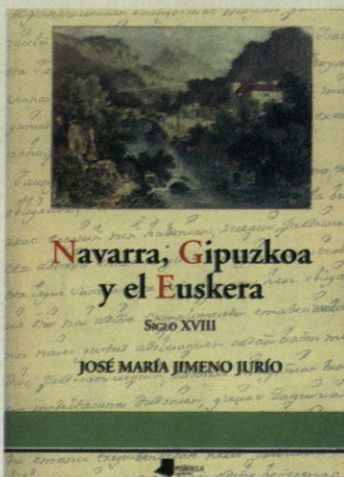
Joseba Intxaustik aintzinsolasean azaltzen duen legez, Katalunia eta Amerikan

borbondarrek martxan jarri zuten hizkuntz politika aski ikertua izan da. Kataluniaren kasua dugu argigarriena, non, borbondarren etorrerarekin batera, Erdi Arotik katalanera hizkuntza zuen Administrazioan, gazteleraren sarbide etengabekorako neurriak hartu ziren. Dinastia berriaren alde jokatu zuten Hego Euskal Herriko lurraldeak ez ziren, hasmentan, politika erdira

aztertu du, baina hori guztia abiapuntua besterik ez da, liburuan XVIII. mendeko hizkuntzaren geografia ezarri du, orain arte ontzat eman diren zenbait irakurketaren kritika eginez. Bestalde, bi lurraldetako erakundeek eta garaiko giza-talde ezberdinek hizkuntzaren inguruko neurrien aurrean hartu zuten jokabidea aztertu ditu.

1778KO EUSKARAREN

MUGA. Nafarroaren kasurako, eta XVIII. mendearen akaberan, hizkuntzarekiko jokabideak aztertutik, Erresuma zaharra hiru *eskualdeetan* banaturik agertzen da, bat baino gehiagori ezaguna eginen zaio banaketa hori. Jimeno Juriok misto adieraz izendatzen duen lurraldea elebiduna zen osoki, eta zenbait kasutan euskal elebakartasunetik hurbil ziren herriez osaturik. Alta, hizkuntz jokabideak gazteleraren aldekoak ziren nagusiki. Konparazio baterako, Artaxonako iker-

koi horren jomuga izan, baina ezaguna denez, tankera horretako neurriak ez ziren berandutu, eta mendearen bigarren erdian, Carlos III.a (1759-1788) erregearen agintaldian bereziki, gazteleraren nagusitasuna bermatzea xede zuen hizkuntz politika martxan jarri zen.

Arestian esan bezala, Jimeno Juriok, lan honetan, aipaturiko hizkuntz politikak Gipuzkoa eta Nafarroan izan zuten eragina

lariak Iruñeko elizbarrutiaren zerbitzura ziren eliz-hartzaileen jarrera pausatu digu. Eliz-hartzaileak herrietara eliz-epaitegia ordezkatzuz joaten ziren elizgizonak ditugu. Hauena, informazio iturri fidagarria gertatu ohi da euskararen mugak ezagutzeko tenorean, izan ere, hizkuntza zen herriak sailkatzeko eratako bat, bada, herri euskaldunak eliz-hartzaile euskalduna behar zuen. Gisa horretako dokumentu bat dugu, 1778ko Nafarroako euskararen muga, historikoki, ezarri duena, eliz-hartzaile gazteleradun eta euskaradunen arteko epaiketaz ari gara.

Aingeru Irigaray zenak, aipaturiko dokumentuaren ikerketa egin zuenean, urte hartako euskararen muga ezarri zuen, beti ere, eta Jimenok lan honetan argitu digun legez, sendagile beratarrek ez zuen infor-

Euskara sailaren babeslea:

ARRASATEKO UDALA

*"Eman da
zabal zazu"*

mazio guztia eskura izan eta horrenbeste aipatu izan den 1778ko euskararen muga berrikusteko beharra azaldu digu.

Bestaldetik, hizkuntzaren geografia bezain beste, giza-taldeen jokabideak ulertzeko guztiz baliagarriak zaizkigu Jimenoren iradokizunak, izan ere, horrenbeste aipatu izan den 1778ko muga, hizkuntzaren benetako egoera baino, eliz-hartzaile gazteleradunen nahia azaltzen digu. Azken batean, herri bat gazteleraduna kontsideratuz gero, eliz-hartzaile erdaldunen lan esparrua zabaltzen zen, eta Jimenok aztertzen dituen dokumentuetan etengabe azalduko da helburu hori, maiz askotan uneko artzapezpikuaren laguntzaz aurrera eramane zen jokabidea.

GIPUZKOAN EUSKARAZ. Gipuzkoa herrialdeko egoera ulertzen laguntzen duten dokumentuek ere, hizkuntz gatazka islatzen dute. Konparazio batera, Jimenok aztertzen dituen Tolosa (1717) edota Hondarribia (1777-1778) herrietan jasotako gertakariak. Gipuzkoan, eliz-hartzaile gazteleradunen sarbideari, Nafarroan baino indar handiagoz aurre egin zitzaion. Horren argigarri dugu Gipuzkoako Diputazioak 1768-1771 aroan, Iruñeko artzapezpikuaren aurrean hartutako jarrera. Garai hartan artzapezpikua zen Miranda y Argai, herri euskaldunetan gazteleraren sarbidea ahalbideratzen zuen *txanda bakarra* martxan jarri zuen, horren arabera, itzulpenaren laguntzaz, gazteleradunek herri euskaldunetan lan egin zezaketen. Diputazioak aurre egin zion neurriari, gainera 1771ean, Iruñeko artzapezpiku berria zen Irigoyen y Dutarik, Tolosa eta Hondarribiako artzapez-barrutiak bisitatu zituen, euskara erabili zuen. Kronikek diotenez, herritarren oniritzia jasoz.

Artaxonarrak, eranskin gisa, ikerketa honen iturri izan diren dokumentu nagusiak bildu ditu. Horietako asko ezagunak, baina berrirakurketa baten premia zutenak, beste batzuk, aldiz, guztiz ezezagunak, orduko giroaz argitasun ugari damaigutenak.

Anitzen irudiz, hizkuntz politikaren akfera berria dirudi, mende honetakoak, eta zenbait kasutan azken hamarkadetako gertakizun gisa azaltzen digute. Historiari baliogutxi eman izan zaio, bizi den uneak mugatzen du dena, perspektibarik gabeko irakurketa horiena. Hizkuntz gatazkarena ez da kontu berria, horren ukapena duzu frogarik argiena ●

◆ PATXI LARRION

Arturoren kaiera

UEU ORAIN IRUÑEAN

Miarritzeko ikastaroen ondotik, heldu da Iruñearen txanda. Udako Euskal Unibertsitateak datorren astelehenean abituko ditu, sanferminen biharamuna igarota, bertako ikastaroak. Bi astetan mota ezberdinetako eskolak emango dira Larraionan, euskara hutsez beti ere. Arlo bakoitzean aditu direnen ezagutzaz gozatu ahal izango dute bertan izena eman dutenek, baina bestela ere antolatu dituzte zenbait ekitaldi, ikastaroetatik aparte, joan nahi duen ororentzat zabalik egongo direnak.

EUSKARA MINTZAGAI SANTIAGON

Iragan asteburuan Iberiako Penintsulako hizkuntzen egoerari eta haien sormenari buruzko jardunaldiak burutu ziren Santiagon. Euskara, galiziera, katalanera, portugesa eta gaztelaniaren egoera aztertu zuten tokian tokiko adituek. Patri Urkizu idazlea izan zen Geografia eta Historiako Fakultateko paraninfoan euskararen egoeraz mintzatu zena. Gainera, «Katalana, Galiziera eta Euskararen Aldizkaria» —UNEDek argitaratua— eta «Poesia eta Pentsamendu Poetikoko Aldizkari Iberorromanikoa» aurkeztu zituzten.

EUSKARA JUSTIZIAN

Justiziako Hizkuntz Normalkuntza Planaren lehen urratsak ematen ari da Eusko Jaurlaritzak. Sabin Intxaurrea Justizia sailburuak adierazi duenez, udazkenean aurreproiektu bat izango da, neguan alde guztiekin eztabaiatzeko eta geurtz onartu ahal izateko. Datorren ikasturtean, honetan baino epaile, magistratu, idazkari judizial eta fiskal gehiagok jasoko dituzte euskara ikastaroak EAEn. Jaurlaritzarentzat epe luzearako helburua itzulpenik gabeko euskarazko epaiketak egitea da.

AHOLKU BATZORDEAREN AGENDA

Justizia, Ertzaintza, hezkuntza eta osasuna dira euskalduntzean atentzio berezia duten eremuak, Mari Karmen Garmendia EAEko kultura sailburu eta Euskararen Aholku Batzorde Iraunkorreko kideak esan berri duenez. Iragan astean batzorde honen datozen hilabeteetako bilera eta egitekoak zehaztu zituzten.

U r r e a

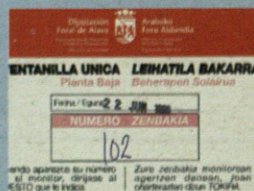

■ Datorren astelehenean abiatu eta igandera bitartean luzatuko den Renoko Euskal Festak, orain arteko jendetsuena izango omen denak, euskarari leku gehiago egingo dio. Aurreko edizioetan ingelesa izaten zen nagusi; aurtengoan baina ahalegin berezi bat egingo dutela aipatu dute antolatzaileek, eta aurkezpen guztiak, esaterako, euskaraz ere egingo ei dituzte.

I k a t z a

■ Araban errenta aitortpena egin duen orok jasoko zuen ziurrenera papertxo hau. Bertan bakoitzari zegokion zenbakia jartzen zuen, bere txanda noiz helduko zen aditzera ematen ziona, alegia. Txartel elebiduna, baina akats galanta zuena. Leihatila non zegoen adierazten zuen «Planta Baja» irakur zitekeen gazteleraz; euskaraz, berriz, «Beherapen Solairua».

Urnieta herria prest dago ate joka dugun teknologia berrunbarako. Aitzindaria da Espainia mailan, bakarra baita herri barruko deiak doanekoak dituena. Berriki, Intranet zerbitzua abiarazi du, huskeria baten truke nahi adina ordu nabigatzen uzten duena.

URNIETA.NET: HELDU DEN IRAULTZARAKO PREST

Adarraren magalean bazen behin herri koskor bat, lasaitasunaren hauspoa zena. Eliza, hamar etxe eta hamaika baserri sakabanaturik, larre eta baratz artean. Pixkanaka industria garatzen joan zen, garai bateko xarma hura galdu arte. Azken urteotan, gainera, hazkunde hori biderkatu egin da Urnietan; pabilioi eta etxe berriak no-nahi, gero eta zementu gehiago, Donostialdean lan egiten duen jendearen lo-herria ere bilakatuz. Batzuen ustez, hori aurre-

rapenaren seinale da, besteentzat aldiz, galbidea. Iritziak iritzi, ordainetan, ezin uka Joxi Lizeaga alkatearen gestioa herriaren onerako izan dela; baita eredugarria ere

Helburua herritarrei bizi kalitate hobe ematea da, bi mailatan, gainera: ekonomia zein edukietan

zenbait kontutan.

Euskal Herri mailan indartsuak diren enpresa franko bertan daude kokatuak;

baita Sarobe arte eszenikoen gunea ere, Urnieta filmaketa ugariaren kokaleku bilakatzea ekarri duena. Herrian zinema hiria eraikitzekeo proiektua ere egosten ari dira; hotel eta plato erraldoiekin... Hori gutxi balitz, Urnieta.net proiektua martxan jarri berri dute. Nahiz eta orain oihartzun handiagoa eman zaion, aipatu prozesua, 1992an hasi zen, herrigune osoan CATV kable bidezko sare bat zabaldu zenean. CATV honi esker, ordutik hona Urnietako etxeetan 22 telebista kate ikus daitezke,

■ Europan herri gutxi izango da Urnietak bezalako sare sistema duenik, 5.000 biztanle eskasekin, gainera.

herriko telebista barne; deus ordaindu gabe, gainera.

TELEFONOA DOAN. Azti ibili dira Joxi Lizeaga eta bere lan taldea iraultza txiki hau gainontzeko herriek baino lehen egiten: urnietarrentzako zerbitzu enpresa moduko bat sortu, non teknologia ez den helburua, birtartekoa baizik. Bestelakoa baita jomuga: herritarrei bizi kalitate hobea ematea, bi mailatan, gainera: ekonomia zein edukietan. Azken batean, informazio eta komunikazio teknologien garapenak gizarteko ohiturak aldatzeko bidean jarri ditu. Orain, sareen sarean sarbidea duten herritarrek informazio eta zerbitzu mota anitz dituzte eskuragarri. Horren faltan daudenak berriz, herren dabilta, isolatuak geratzeko arriskuarekin. Halaxe, urnietarren bizi kalitatea hobetzeko politikari segida emanez, lehenik sare digitala paratu zen, ahots, irudi eta datuak aldi berean igortzea

ALBERTO ELOSEGI

■ Herritarrek informazio gizartearen trena harrapatzera bultzatu nahi ditu Udalak.

ahalbidetzen zuena. Azpiegitura horretaz baliatuz, iazko ekainean akordio estrategikoa izenpetu zen Euskaltel S.A.rekin kanpoko deiak bideratu ahal izateko. Gaur egun, herriguneko etxebizitzaren %85 baino gehiago Urnietatel-Euskalteko abonatuak dira. Orobat, herriko enpresen erdia baino gehiago aipatu zerbitzuaren onuradun dira. Abantaila garrantzitsu askoren artean, aipagarriena herri barruko deiak guztiz doanekoak direla litzateke. Bati baino gehiagori inbidia aurpegia jartzen zaio Urnietako etxe batera joan eta jendea telefonoz patxadatsu berriketan ikusirik.

TRENA GALDU EZ DEZATEN.

Bestalde, udalerriko informazio eta komunikazio azpiegiturak osatzeko xedez, beharrezkoa den legezko gaikuntza lortu ondoren, aurrean Interneteko sarbidea ezarri da, Urnietan.egitasmoaren zutabe modura. «Egun, giza talde baten garapen ekonomiko eta sozialaren adierazle nagusietako bat Interneten barneratze kopurua da», azaltzen digu Luix Mari Zaldua Urnietatel S.A.ko zuzendariak.

Informazio gizartearen bultzadak (adierazle nagusia Internet duena) administrazioari irtenbide berritzaileak sustatzea eskatzen dio. Eta jakina, neurri horiek teknologiararen aitzinamenduarekin eta he-

rritarren beharrek lotuta joan beharko lukete. Dena den, badira hiru faktore, hots, hezkuntza, sarbidearen konexio abiadura eta konexio telefonikoaren kostua, Internet behin betiko erabilpen orokorreko teknologia bihurtu da oinarrizko tresna. Horren haritik, Urnietako Udalak herritarrek informazio gizartearen trena harrapatzera bultzatu nahi ditu, aipatu Intranet-Internet zerbitzuak eskainiz. Gisa honetan, tresna komunikatzaile-demokratizatzaileena eskainiko litzazkieke, edozein herritarren eskura baldin-

■ Intranet izeneko sistema Interneten tankerakoa da, baina miniaturan, herria azoka birtuala bihurtzeko asmoz

tza beretan baliabide mugagabeak jartzeko. Beraz, Urnietako Udalak ondorio guttiarako ISP (Interneteko sarbide hornitzaile) bihurtzea urrats garrantzitsua izan da.

«Sortu dugun Intranet izeneko sistema hau Interneten tankerakoa da, baina miniaturan, urnietarrak lotuko dituen azpiegitura bat, harremanak errazteko balio duena; esaterako, etxetik atera gabe erosketak egiteko, Urnietako denda eta fabrika guztiak bildu eta azoka birtuala antolatu, fisikoki egiten ditugun gauzak modu ero-soago batean egin ditzagun. Baina noski,

hori lortu ahal izateko, jendearen trebakuntza falta da, teknologia eta jendearen arteko hutsune hori nabarmena baita oraindik. Hori dela eta, Internetek eragin positiboa izango duelakoan gaude, Intraneten funtzionatzeko modua erakusteko, biak lan molde berean oinarritzen baitira. Horixe da hain zuzen, Urnietan proiektuarekin lortu nahi dena, Interneten erabilera bultzatu Intraneten erabilera ikasteko», gehitzen du Zalduak. «Hilero 995 pezetan ordainduz gero, Internetarako sarrikerria gehi telefono deietarako tarifa laua eskaintzen diegu udalerriko biztanleei». Herriguneko 1.300 etxebizitza inguru daude, horietatik 400ek ordenadorea dutelarik. «Dagoeneko 100 lagunek gurekin bat egin dute. Aurrera begira ko-

puru hori biderkatzea espero dugu, sarean gero eta gazte gehiagok aritu nahi du eta». Halaber, askorentzat Internet oraindik tresna arrotza izan daitekeenez, udaletxeko bulegoetan nahi duen orok ordenadore bat doan erabilgarri dauka Interneten nabigatzeko.

Azkenik, esan dezagun, bigarren ekinaldi batean udalerrian dauden enpresei (100etik gora) Urnietan zerbitzua oso baldintza onetan eskainiko zaiela; horrela, geroari begira, enpresa berriak Urnietan kokatzeko pizgarri bat izan dadin ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

HETELeko (Heziketa Teknikoko Elkartea) hainbat ordezkari Holandako Lanbide Eskolak ikusteko aukera izan dute. Hainbat eskola eta sistema topatu dute eta batzuk hemen aplikatzeko modukoak direla ohartuta etorri dira. Horren berri dator «Hik Hasi»ren azken alean.

AUTOIKASKETA OINARRI HOLANDAKO LANBIDE HEZIKETAN

■ HETELeko ordezkariak Holandako hainbat Lanbide Eskola bisitatu zuten.

Guztira EAEko hamar Lanbide Eskoletako 13 zuzendari eta ordezkari izan ziren Holandan. Lau ikastetxe eta Ingeniaritzako beste bat ezagutu zituzten, denak pribatuak.

Gaur egun Holandako Lanbide Eskoletan %80a pribatua da eta %20a publikoa. Bi sareek tratamendu bera jasotzen dute Gobernuaren aldetik. Hau da, jasotzen duten dirulaguntza emaitzen eta ikasle kopuruaren arabera da guztietan.

Bestalde, hemen gertatzen den antzera, Lanbide Heziketak Batxilergoak baino pisu gutxiago du. Ikasleen %80ak Batxilergo jotzen du eta %20ak Lanbide Heziketara. Hala ere, aipatzekoa da hemengo eta

hango unibertsitateak ez direla berdinak. Hemen zientifiko, kimiko, biologo eta psikologoak dauden bitartean, han karrera teknologikoei pisu gehiago dute. Hori da gizarteak eskatzen duena eta horri erantzuten saiatzen dira.

■ Zentroa ez da ikasketa lekua soilik, ikasleen etxea baizik. Ikaslea da eskolaren ardatza

Lanbide Heziketako sisteman zentratuta, berriz, hemen baino aukera gehiago dago. Iraupen eta maila ezberdineko kursoak daude eta batetik bestera igarotzeko aukerak erraztuak daude. Horixe da HETELeko ordezkariak ikusi duten abantaila

letako bat. Baliozkotzeak eginda daude eta ez dago inolako oztoporik ikasketa batzuk bukatu ostean beste batzuekin jarraitzeko. Batetik besterako zubiak oso ongi lotuta daudela aipatu dute guztiek. Mikel Balerdi HETELetik joandako ordezkarietako batetik eta Andoaingo La Salle-Berrozpe ikastetxean zuzendari denak ere erraztasun horiek aipatu dizkigu. «Bigarren mailako Lanbide Heziketa egin ostean hirugarren mailakoa egin nahi badu norbaitek, behar duen azterketa publikoa egin eta urte batzuk baliozkotzen zaizkio. Horrela, hiru urtetan egin beharrean batean egiteko aukera du».

ERAIKUNTZEN GARRANTZIA. Bisi-tatu dituzten zentro guztiak azalera aldetik izugarriak direla ikusi dute. Hau da, ez dituzte bi solairu baino gehiago. Eraikuntzak pisuak gehituz hazi beharrean, azalera gehituz handitzen dituzte. Milaka metro karratuko azalera dute. Espazio zabalekoak dira eta lasaitasuna eta erosotasuna islatzen dituzte. Zentroak oso garbiak eta oso ongi zainduta daudela nabaritu zuten HETELeko bisitariek.

Guztiek sarrera handi bat dute, bostehun edo mila metro karratukoa. Elkartzeko eta dibertimendurako gunea da. Bertan daude kafetegia, ikasketa leku informala... Ikasleei egokitutako lekua da eta hauek etxean senti daitezen saiatzen dira. Zentroa ez da ikasketa lekua soilik, ikasleen etxea baizik.

Talde-lanak egiteko «gela irekiak» daude. Areto handiak dira hauek, bostehun metro karratu izatera iristen direnak. Ikastetxea handia bada horrelako hiru, lau edo bost egon daitezke. Bertan 50-100 ordenadore inguru, aldizkariak, liburuak, CD-

ROMak... egon ohi dira. Ikasleei egokituta daude eta ikerketak eta lanak egiteko behar dituzten materialak eta bitartekoak hor aurki ditzakete. Sor daitezkeen arazo informatikoak konpontzeko arduradun bat egoten da, baina ez beste irakaslerik. Ikasleen gelak dira hauek.

Lanbide Eskola guztietan bezala, tailerrak ezinbestekoak dira. Hemengo eskoletakoak baino bost edo hamar aldiz handiagoak dira Holandakoak HETELekoek adierazi dutenaren arabera.

Eskola batean txartel berezi bana du ikasle bakoitzak. Txartel hau eskolako hainbat gauzatarako erabiltzen dute: sarre-rarako, fotokopiagailuak erabiltzeko, freskagarrien makinatarako, janarietarako eta abar.

Eskolak gaueko 10:00ak arte irekita egoten dira eta larunbatetan ere bai. Horrela, ikasleei erraztasun handiak ematen zaizkie talde-lanak egiteko eta tresnak eta materialak erabiltzeko. Ikaslea da eskolaren ardatza eta egitura honek guztiak hori islatzen du.

AUTOIKASKETA DA MUINA. Eraikituntzaren eta zentroaren antolaketan ikaslea oso kontuan hartzen dute eta horrek jarraipena du heziketa sisteman. Alde horretatik begiratura, hemengo sistemarekiko ezberdintasunak ikusi dituzte bisitari eskaldunek. Autoikasketa erabiltzen dute metodologia bezala. Leideneko Unibertsitateak bultzatzen duen ikas-irakas-sistema da. Irakasleek ez dituzte klase magistralak ematen, ez dira beraiek gidariak, laguntzaile eta orientatzaileak baizik. «Irakasleek azalpen xume bat ematen die ikasleei, eta hortik aurrerako lana bakoitzak bere erritmoan egiten du» dio Balerdik. «Hamar minutuko azalpena izeneko klaseak daude. Hauetan irakasleek hamar minutuko azalpena baino ez dute ematen, eta hortik aurrera ikasleek taldeka zein banaka lantzen dituzte gaiak».

Bestetik, oso normala omen da asteko lau egunetan klaseak jasotzea eta ostirala proiektuak egiteko eguna bezala izendatua egotea. Ostiral goiz-goizetik ikasleak taldeka elkartzen dira proiektuak lantzeko eta egun osoa horretarako hartzen dute. Beste kasu batzuetan, astean egun erdi bat edo osoa hartzen dute irakasle batek prestatutako diziplina anitzeko proiektu bat lantzeko. Lan hauek guztiak taldeka zein banaka burutzen dituzte.

Autoikasketa metodologia hau aurrera

HARRIGARRIA!

TENERIFE

pertsonako **45.000** Pezetatik aurrera
 Uztaila 8 egun-7 gau, hegazkina
 Hotela ** pentsio osoa **270'46** EUROS € **

PINEDA DE MAR

Uztaila, Hotela*
 pertsonako eta gaueko pentsio osoa **3.800** Pezetatik aurrera
22'83 EUROS € **

XACOBEO 99

Sanxenxo, Uztaila, Hotela*
 gosariak barne **3.400** Pezetatik aurrera
20'43 EUROS € **

PRAGA

Uztaila, 8 egun-7 gau, hegazkina
 Hotela*** gosariak barne **48.500** Pezetatik aurrera
291'49 EUROS € **

BENIDORM

Uztaila, Hotela**
 pentsio osoa **4.075** Pezetatik aurrera
24'49 EUROS € **

EGIPTO

Abuztua, 11 egun-10 gau
 3 gau Kairon, ostatua eta gosaria,
 7 gau itsasbidaian pentsio osoa, Hotela****
 pertsonako **133.200** Pezetatik aurrera
800'54 EUROS € **

Ba al zatoz?

VIAJES EROSKI

BIDAIAK

► Prezio Onak baino gehiago

LARUNBATETAN, 22:00AK ARTE EROSKI HIPERMERKATUETAKO BULEGOETAN

eramateko dena oso ongi koordinatu eta antolatu behar da. Irakasleek gai bat lantzerakoan edo makina baten aurrean jartzerakoan zein pauso jarraitu behar dituzten jakin behar dute. Horregatik, irakasleek programa guztiak ongi zehaztuta dauzkate. «Horrek arreta deitu digu, bai. Dena goitik behera zehaztuta daukate. Programak prestatuta eta landuta daude eta ikasle bakoitzak badaki zer egin behar duen. Programa horiek gida moduan harturik, ikasle bakoitzak bere kabuz eta bere erritmoan burutzen du bere egitekoa. Bakoitzak kontrolatzen du egiten ari dena eta ez da irakaslea etorri zain egoten hemen gertatzen den moduan».

Horrek, aurretik irakasleek lan egin behar dutela esan nahi du, hau da, programa horiek denak landu eta prestatu behar dituztela. «Alde horretatik ere, dedikazio handia ikusi dugu. Irakasleek astean 40 ordu egiten dute lan: 28 inguru klaseak ematen eta gainontzekoak prestakuntzarako» dio Balerdik. «Dena dela, ordu kopuruari baino garrantzi gehiago ematen diete helburuei. Ez da hain garrantzitsua zein ordutan sartu eta iritelen diren, baizik eta zein prozesuren jabe diren eta prozesu horiek nola garatzen diren».

Irakasleen prestakuntzari garrantzi handia ematen diote eta asko bultzatzen dute. Esaterako, irakasle batek zuzendaritzari proiektu bat planteatzen badio eta honek zentroko hainbat arazo konpontzeko egokia dela ikusten badu, irakasle hori eta bere laguntzaileak proiektu hori prestatzeko eta gero martxan jartzeko liberatuko ditu.

IRAKASKUNTZA ETA GIZARTEA.

Lanbide Eskolen antolaketa, irakasleen prestakuntza eta ikas- irakas-sisteman irakasleek duten partehartzea ikusita, abantaila hauek gizartean bere isla izan behar dute. Azken batean, zentro hauetatik iritelen diren ikasleak lan mundura joanen dira eta hori posible egiteko balio behar dute ikasketok.

Balerdik azaldu digunaren arabera, «Lanbide Eskolek harreman onak dituzte enprekin. Badakite enpresen etorkizuna Lanbide Heziketarekin lotuta dagoela eta horregatik, proiektu komunak garatzen di-

■ Mikel Balerdiren ustez, jasanezina da Euskal Herrian irakasleen erdiak DBH ez gainditzea.

tuzte elkarrekin. Irakasleek enpresetan egiten dituzte praktikak eta enpresetarako proiektuak garatu ere bai. Adibidez, Ingeniaritza eskolako irakasleek enpresek eskolari eskatutako ikerketak egiten dituzte. Beraz, praktikotasun guztia duten ikerketak dira, gero enpresetan aplikatuko direnak. Esperientzia interesgarria da oso».

HOLANDA ETA EUSKAL HERRIA.

Bisita honen ondoren hausnarketarako

“Ikas- irakas-sistema honekin etorkizunari izugarrizko aportazioa egin geniezaioke” M. BALERDI

unea iritsi zaie hara joandakoei. Ikusitako hainbat gauza hemen martxan jartzeko modukoa dela esan daiteke, nahiz eta erraza ez izan. Balerdik, adibidez, autoikasketa metodologia defendatzen du eta Holandan bezalaxe, hemen ere ezarri daitekeela uste du. «Horrelako sistema batekin etorkizunari izugarrizko aportazioa egin geniezaioke. Izan ere, jasanezina da Euskal Herrian irakasleen erdiak DBH ez gainditzea.

Argi dago hor zerbaitek gaizki funtzionatzen duela eta horren aurrean irakasle talde bat ezin da lasai gelditu».

Horregatik, Andoaingo La Salle-Berrozpe ikastetxean datozen ikasturtean sistema hau martxan jartzeko erabakia hartu dute. «Boluntarioz osatutako irakasle talde bat bildu gara eta nola antolatu pentsatzen ari gara» azaltzen digu Balerdik. «Taldearen gestio akademikoa eta funtzionamenduari antolaketa dozena erdi bat irakasle, ikasle eta gurasoren eskutik egongo da. Proiektuaren muina, berriz, irakasleen partehartze aktiboa izango da. Bakarrak edo taldeak egingo dute lan eta irakaslea laguntzaile edo aholkulari izango da».

Metodologia aldatzeak irakasleen lana eta jarrera aldatzea dakar. «Kontuan izan behar dugu Holandan astean 40 ordu egiten dituztela lan eta horrek prestakuntzarako denbora ematen diela. Hemen ere aukera hori izango bagenu, edo gutxienez 35 ordu izango bagenitu, beste antolaketa bat egin ahal izango genuke».

Denbora hori ikasleentzako materiala prestatzera bideratuko litzateke beste gauzen artean. Eta baita irakasleen artean biltzeko eta lan-taldeak egiteko ere. «Irakasle onen arteko koordinazioa oso garrantzitsua da sistemak ongi funtziona dezan eta koordinazio hori bideratzen jakin behar da. Guk orain arte arratsalde bat libratzen genuen gure artean elkartzeko, baina irailetik aurrera bi arratsaldetan elkartuko gara. Bestela ezin da talde-lana bultzatu eta jendea animatu, eta hori oso garrantzitsua da».

Gaur egun autoikasketa metodologia haur txikiekin erabiltzen da hemen, baina mailak igo ahala ahaztu egiten da, eta ohiko

eta betiko sistemetara itzultzen gara: irakasle eta liburu gidariak, klase magistralak eta ikasle pasiboak eta batere motibatu gabek. Lortutako emaitzak, berriz, ez dira batere desiragarriak. Prozesu hau aldatzeko nahia erakutsi du hainbat ikastetxek eta egin behar horretan hasiko dira. Ea zortea duten eta guztion mesederako suertatzen den ●

◆ AINHOA AZPIROZ

UDAN TXISTEETAN GOZATZEKO

*Liburudendetan salgai
edo ARGI Ara deituz*

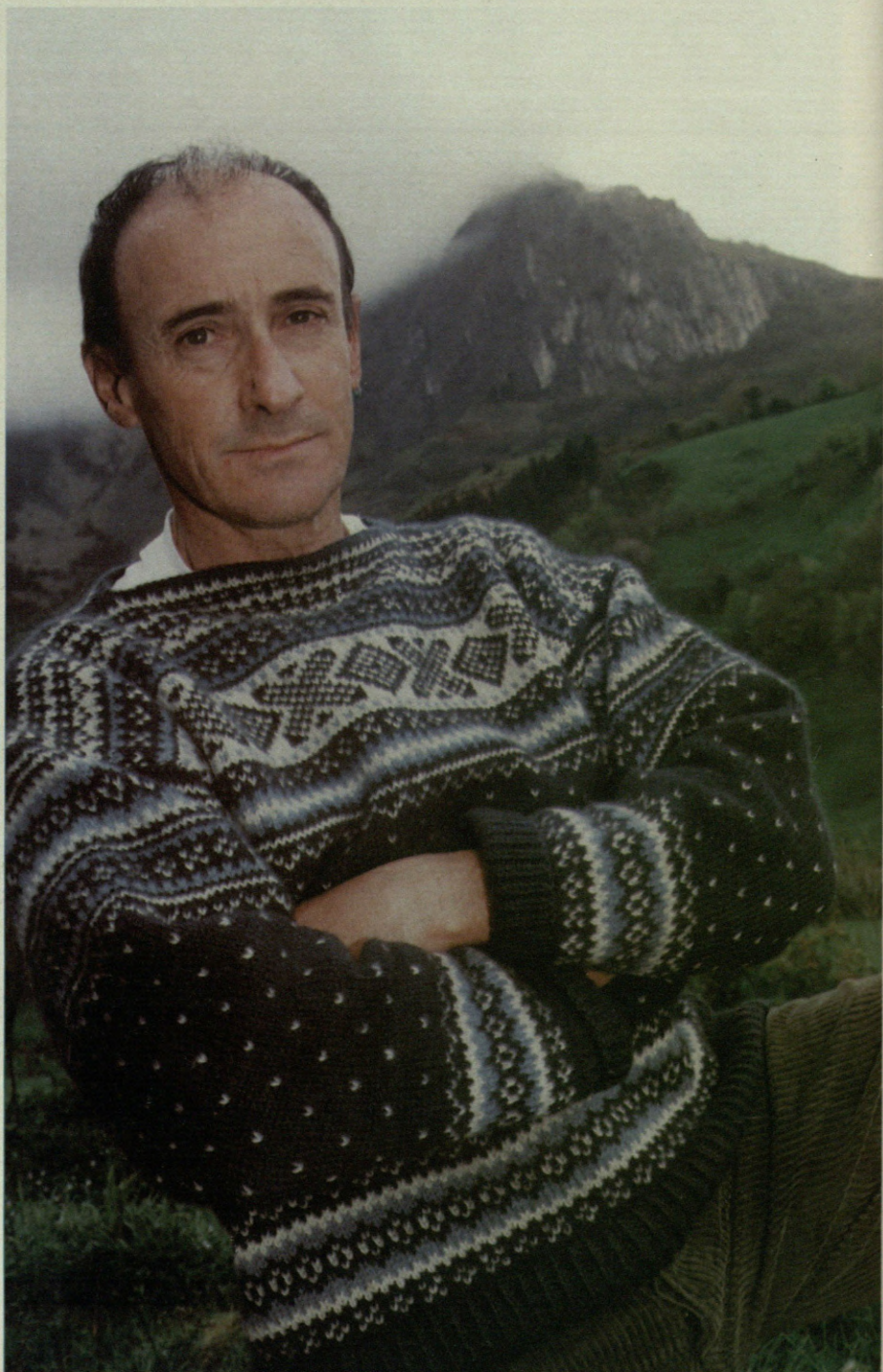
943 37 15 45

F E L I P E U R I A R T E

“BELTZA IKUSTEN DUT INGURUGIROAREN EGOERA”

*Aralarko mailoen
magalean, Gaintzako
etxean hartu gaitu
Felipek. Bakarrik topatu
dugu, ohi bezala Mendiak
eta Herriak mendi-gidari
elkarteak sortzen dizkion
buruhausteeetan
murgildurik. Abegi ona
egin digu; sutondoko
besaulkietan esertzera
gonbidatu eta edateko
zerbait eskaini. Berritsu
dago, urduri beharbada.
Azkenean aitortzen digu,
kosta egiten zaio galderei
erantzutea. Ezetz esango
nuke nik, behin berotuta,
hitz-aspertuan aritu
baikinen. Ingurugiro-
aren aurkako erasoak
eguneroko ogi diren
honetan, gure lurra
hondatzen ari garela
azpimarratzen digu maiz.
Ez dugula mendia
nahikoa baloratzen dio.
Mendi-gidari izaki,
arriskuan ikusten du bere
lantokia.*

■ «Liburu batek liluratu eta erakarri egin ninduen mendizaletasunera».

Lehenik eta behin, esaigu zu nola eta noiz sortu zitzaizun mendirako duzun zaletasun hori. Zerk erakarri zintuen bere garaian?

Gaztetxo nintzela, denetik egin nuen: arrauna, pilota, txirrindularitza pixka bat ere, baina ganora gehiegirik gabe. Pasai Donibaneko mendi-elkartearekin irteerak egiten hasi nintzen ondoren eta horrekin batera, nire eskuetan erori zen liburu batek, liluratu eta erakarri egin ninduen: Gaston Reboufat mendi-gidariaren «Etoile et t  p  te» (euskaraz, Izarrak eta ekaitzak). Gizona eta mendiaren arteko erlazioa deskribatzen da bertan, mendi-gidari batek izandako esperientzietan oinarrituta. Oso poetikoa da, gomendatzen dizuet.

■ Harrezkero zein izan da mendizaletasunean zure bilakaera?

Mendian ibiltzearekin batera, kostaldeko harkaitz batzuetan eskalatzen hasi nintzen. Oso gustuko nuen. Hala ere, 19 urterekin hasi nintzen eskalatzen. Gaur egun hori berandu da, hiru urterekin hasten baitira jada. Hurrengo pausoa, 15 metroko perlonezko soka, bi iltze eta mailua erosi eta harkaitzetan jolasean ibiltzea izan zen. Aukera izan nuenean, eskalada ikastaro bat egin nuen, zenbait urte beranduago nirekin Everestera etorriko ziren Luis Mari Abalde, Rikardo Gallardo eta Rodolfo Kirchekin. Leiho bat

zabalik ikusi nuen eta zalantzarik gabe bestaldera egin nuen salto. Berehala sentitu nuen Himalayan ibiliko nintzela. Oroitzen naiz, 19 edo 20 urte nituenean, Aralarra iraupen eskia egitera joan ginen batean, ez dakit, elurra zela-eta edo, nire kideari esan niona: «Badakit egunen batean Himalayara joango naizela». Handik 10 urtera joango nintzen lehendabizikoz. Aurretik, ordea, Alpe eta Piriniotan ibili nintzen, azken hauetan batez ere. Orduan, ez ginen egun egiten den moduan asteburuetan joaten. Irteeratxo bakarra egiten genuen negu partean, San Jose edo Aste Santuko jai-egunetan besterik ez. Udan berriz, behin joanez gero, ahalik eta denbora gehien pasatzen saiatzen ginen. Aterpez aterpe, bailaraz bailara, harkaitzetan lo egiten hilabe-

tea pasatzen genuen mendiaren pasioa barneratuta genuenok eta bi baziren hobe. Gainontzean, asteburuetan etxe inguruko mendietan ibiltzen ginen, eta zubia izanez gero, Aizkorri edo Durangaldeko Atxartera hurbiltzea ohikoa izaten zen.

■ 74an eman zenuen Himalayarako jauzia.

Bai, Everest igotzeko asmoz antolatuta zen Tximist espedizioan, hain zuzen. 80an berriro itzuliko nintzen, Martin Zabaletak gailurra lortu zueneko espedizio arrakastatsu hartan. 85a arte, udaberrian Cho-Oyu eta udazkenean Manaslura igotzen saiatu nintzen orduan, ez nintzen zortzimilakotara itzuliko, mendia ardatz izanik, nik

oso astunak ziren, 10 edo 11 espediziokide, 300 sherpa... dena den garai haietan burutzen ziren espedizio itzelekin alderatuz ez zen hainbesterainokoa. Horrelakoak eza-gutu ditut, baina baita bestelakoak ere. 88an esaterako, Zulu, Ansa, Juanito eta lauok Kangchenjungan izan ginen bost du-rorekin estilo erabat arinean. Egun, oraindik arinagoak dira, lagun bat bakarka, bi lagun... Noski, bilakaera horretan gauza asko hartu behar dira kontuan. Batetik mendiari buruz dugun informazioa, bestetik mendi-materiala. Baita mendizalea bera ere, teknikoki, fisikoki eta psikikoki asko aldatu baita, mendia ezagunagoa izatean beste ikuspuntuarekin jartzen baikara

■ «Berehala sentitu nuen Himalayan ibiliko nintzela».

neuk sortutako Mendiak eta Herriak mendi-gidari elkartearen aritu bainintzen lanean. Datozen urteetan, itsasoan asko ibiliko nintzen eta 88ra arte ez naiz Himalayara itzuliko, orduan ere bi gailur gainditzeko asmoz, Kanchenjunga eta Makalu. 90ean atzera Everest eta 91ean Makalura I  rategitarrekin, beraien lehen zortzimilakoa izango zena egitera. Geroztik, trekinak soilik egin ditut, mendi itzel hauen inguruan.

■ 79an lehen zortzimilakoa igo zenetik 20 urte igaro direnean eta euskadunek jada 14 zortzimilakoak igo dituztenean, nola ikusten duzu egun puntako mendizaletasuna zuen garaikoarekin alderatuz?

Lehenengo Tximist espedizio haiek

mendiaren aurrean. Azkenik, mentalidaz ere aldatu da. Himalayako puntako espedizioak lehiakorragoak dira. Beti izan dira neurri batean, baina are gehiago gaur.

■ Euskal mendizaletasuna nola ikusten duzu?

Garen herri txikia izanik, mendizale-tasuna oso garatua dagoela deritzot. Ez nago ziur, baina nere uste apalean, beste kirolekin alderatuz, txirrindularitza eta atletismoa esaterako, mendizaletasuna mailarik gorenaren, puntakoen dagoena dela esango nuke. Arlo guztietan dugu puntako jendea, mendi handietan, big-wall-ean eta baita kirol-eskaladan ere. Oso ondo ikusten dut benetan.

■ Mendizaletasuna hobya dela esan ohi da. Zure kasuan, mendi-gidaria izaki,

ALBERTO ELSOEGI

■ «Arlo guztietan dugu puntako jendea, mendi handietan, *big-wall*-ean eta baita kirol-eskaladan ere».

**ezin gauza bera esan. Ez al zara asper-
tzen?**

Zorionez, ez naiz aspertzen. Mendia lanbide dut, bai, baina *hobby* ere bai. Oporrak ditudanean, mendira, eskalatzera edota, negua izanez gero, eskialtzera noa. Mendiak pentsatzen asko laguntzen nau. Mendian gutxi ibiltzen naizenean, ez dut hain ondo pentsatzen, moteldu egiten naiz eta ez zaizkit ideiak etortzen. Beharra dut, nolabait.

■ **Mendian izan zaren urte luze hauetatik, zein dira burura da-
torkizun oroitzenak? Beharra dut, nolabait.**

Latzenetakoa, Tximist espedizioan gailurreko saiotik eguraldi txarrekin Hego Iperora jaitsi ginenekoa izan daiteke. Gailurra egin ez genuelako zulo hori, eguraldi txarrekin batera, oso latza suertatu zitzaidan. Ederrenak, berriz, ugari dira eta zaila da bat nabarmentzen. Mendi berak, gainera, garai ezberdinetan oroitzen zeharo ezberdinak eskaini ahal ditu.

■ **Mendirik gogokoen eta gogaikarrien?**

Gogokoen, noski, Balerdi, nere txokoa

baita. Bestalde ez dut mendi gogaikarrienik. Bizitza bezala, mendia beti hor dago. Jasandako bizipenen arabera moldatuko dugu mendiarekiko gure iritzia.

■ **Igotzea izugarri gustatuko litzaizukeen mendiren batean egon ez izanagatik penarik ba al duzu?**

Himalayan, adibidez, K2. Ez naiz sekula igotzen saiatu ere egin eta mendi oso ederra da. Groenlandia aldean ere, ezagu-

goan daude.

■ **Lanbidea utzi eta fabrika batean sartzea burutik pasa al zaizu inoiz? Ez-beharren bat gertatu denean beharba-
da?**

Ez horregatik ez behintzat. Hori amorrua da eta nik ez diot amorrurik. Inola ere ez! Mendia lanbide bezala uzteko tentazioa izan dut, baina batez ere hasieran, gauzak oker zihoaztenean, presio ugari nituelako. Mendiak ez nau sekula presionatu.

■ **Mota guztietako mendi-irteerak antolatzen dituzuela jakinda, zein jende mota da zuekin doana?**

Guk urte osorako egitarau bat antolatzen dugu, ahalik eta arlo gehienak ukituz. Urtaro bakoitzari dagokiona. Behin proposamena eginda, antolatu, mamitu egiten dugu eta azkenik mendian gidatu. Bestalde, denetik datoz gurekin, ikasi nahi duten gazte prestuetatik hasita, mendizaletasuna lasaiago hartzen duten eta maila apalagoa duten helduetaraino, eguneroko bizitzak asko jaten zietelako gurekin irteten hasi zirenak eta oraindik dirautenak.

■ **Euskal mendizaleak gailur batean**

■ **“Herri txiro baten politika eraman dugu ingurugiroaren aferan, Zaire edo Ruandakoen parekoa”**

tzen ez dudana fiordo batean harkaitz eta elurrezko tontor zorrotz bat igoko nuke. Dena den, oroitzenak ez dio gailurra egiteak asko gehitzen.

■ **Gailurra egiteari beraz, ez diozu garrantzia ematen?**

Ez, ez, noski ematen diodala garrantzia. Mendira noanean gailurraren bila noa, fundamental da, gainontzean mendizaletasunik ez zen izango. Gailurak tristurak eta alaitasunak ematen ditu. Oroitzapenak, aldiz, beste plano intimoa-

ikurriña ipintzen duen moduan eta mendizaletasuna kirol bat dela kontuan hartuz, gainontzeko kirolean ere, euskal kirolariak podiumean ikurriña erakusteko aukera eduki behar dute.

Esan hasteko, mendizaletasuna kirola baino gehiago dela, ez al da hala? Bai, egun ere, ipintzen dugu ikurriña gailur handietan. Mendizaletasunak duen askatasun kutsu horretan koka daiteke hori. Gu beti izan gara euskal espedizioa. Han, gero, pape-retan, *spanish* eta horrelakoak jarri izan dizkigute. Baina guk beti aurkeztu dugu geure burua euskal espedizio moduan. Eta horrela egingo dugu aurrerantzean ere! Gainontzeko kirolean, aldiz, Euskal Herria existitzen dela uste dudana aldetik, estatuta izatera iristen garenean eskubidez edukiko duguna, aldarrikatu beharra dugula deritzot. Aurretik badator, primeran, horrek lagunduko baitu bestea lortzen.

■ **Eski-estazioetatik hasita, senderismo edo bidezaletasunera bitarteko ekintza ugarik mendiarengan duten eragin suntsikorrak, zer duzu esateko?**

Muturreko ekintzak aukeratu dituzue, eski estazioek kalte ekologiko izugarria sortzen duten bitartean, senderismoak apenas eragiten du, zerbait bederen, eragin arren batez ere kasu puntualetan. Noski esplotatzen dela mendia, baina horren adibide garbiena eski-estazioak ditugu. Europa aldeko eski estazioak, gainera, ez dira Ipar Ameriketakoak bezala. Han, eski-estazio kontzeptua zeharo ezberdina dute, beste ikuspuntu batekin egiten diote so mendiari. Ahalik eta igogailu mekaniko gutxienekin eremu eskiable zabalena lortzen saiatzen dira. Eskia libreagoa da. Hemen mendiarekiko erasokorrakoak gara. Ezin dira, beraz, eskia, alpinismoa, eskalada eta horrelakoak zaku berean sartu.

■ **Azkenaldian hain sonatu egin diren parke eoliko eta mendi puntaraino doazen pistei buruz zer deritzozu? Ez al zaizu iruditzen, gizakiak behin bailara bereganatu eta suntsitu ostean, gauza bera egingo duela mendi gailurrekin?**

Energia behar dugula gauza jakina da. Nonbaitetik atera behar, beraz. Baina momentu honetan, administrazioak, errota eolikoez mendia josteko duen egitasmoa aztertuta, zera galdetzea gustatuko litzaidake: Batetik, ea egia den, egitasmo hau osorik burutzean, Euskal Autonomi Erki-degoko energi beharren % 3a soilik lortuko denentz. Bestetik, hala bada, eta bestela ere, zenbatekoa da ordaindu beharrekoaren

■ «Mendia lanbide dut, baina *hobbya* ere bai».

balioa? Hasi al dira noizbait baloratzen? Mendiak bere balorea du, ez bakarrik fisi-koa, igandetan atsedean bila doan jendea-rena ere eta bertatik bizi diren baserritar, artzain eta ni bezalako mendi-gidariena ere bai. Miseria bategatik saldu behar ditugu gure mendiak? Zeinek balio du gehiago? Eta noski, hau guztia plano ekonomiko ba-tean ipintzen dut, erromantizismo zipitzik gabe.

■ **Parke naturalak ere ari dira sortzen...**

■ «Guk beti aurkeztu dugu geure burua euskal espedizio moduan».

Momentu honetan parke naturalak izendatzea eskuak garbitzeko era bat da. Ez dut uste asmo txarrarekin ari direnik, baizik eta gertatzen ari denaz ez direla ohartzen. Politikan orain arte gertatu den moduan, norantza okerra daramate. Badirudi, behin-go, azken 20 urte lazarri hauen ostean, politikan, Lizarra-Garazikoak behintzat, eseri eta hizketan jarri direla. Inflesio-puntu bat eman dela. Ingurugiroaren aferan ere, gauza bera gerta dadin exijitu behar diogu administrazioari. Eseri eta eztabai-datu dezatela baserritar, mendizale, eko-logista eta gainontzeko kaltetutako talde guztiekin.

■ **Beraz, politika aldaketa bat eskatzen duzu...**

Zalantzarik gabe. Orain arte, herri txiro baten politika eraman dugu ingurugiroaren aferan, Zaire, Ruanda edo Sierra Leonak eramaten dutenaren parekoa, hirugarren mundukoa, alegia. Alda dezagun eta ingurugiro politika aberats bat egin dezagun aurrerantzean. Azter dezagun seriozki, naturarekiko politika ez erasokor bat gizar-tearen aurrean. Bada garaia lurrarekin pa-keak egin ditzagun.

■ **Gainontzean...**

Oso herri ederra dugu eta naturarekiko gure harremana aspalditik dator. Baina tamalez, gauzak berehala aldatzen ez ba-dira, nahiz eta errota horiek txuriak izan panorama zeharo beltza ikusten dut men-diarentzako ●

◆ ASIER AGIRRESAROBÉ

E Z P

PRINTZA

HIZKUNTZAREN
FAZISMOA

Jean Louis Davant euskaltzaina eta idazlea honela mintzatu zen Jaques Chirac, Frantziar presidentea hizkuntza gutxi-tuen aurrean duen jarre-rari buruz, «Euskaldunon Egunkaria»n:

«Itsusia egin digu hor Erre-publikako presidentea. Lehena ere ez zen politene-tatik: Eurokarta Conseil Constitutionel delakoari bidaliz, guk bezain ongi bazakien zein gaizki ate-rako ziren eskualdeetako hizkuntzen eskubideak ja-kobino errabiatu haien atzaparretatik. Horrez gero aterabide bakarra zen kon-stituzioaren aldaketa bat. Horretarako atea ideki ze-zan eskatu dio beraz Jospin gobernuburuak Errepubli-kako presidenteari, eta ho-nek ezetz borobila! (...)

Ez nuen uste horretaraino jaitsiko zela Chirac, (...) Bai gizon ttikia egiten du hor Chirac-ek, eta gauza bat bederen badakigu: no-ren aurka bozkatuko dugun presidentegorako hautes-kundeetan (...)

Anartean kakaren erdian gaude sekula baino gehia-go euskaldunak eta beste minoria. Baina minoria-rik ez omen dago Frantzia-ko Errepublikan, denak omen garelako berdinak. Berdintasun bitxia zait ho-ri, ezen jaun eta jabe dago Paris aldeko etniaren hiz-kuntza, debekatua berriz beste hiritar guzien edo-zein ama-hizkuntza(...) Demokrazia daukagu he-men politikaren alorrean, baina hizkuntzaren sailean fazismoa».

BILBAO ORKESTRA SINFONIKOA
ARRIAGAN ETA EUSKALDUNAN

BILBAO Orkestra Sinfonikoko Juanjo Mena zuzendari artistiko berriak denboraldi berriko programa aurkeztu zuen uztailaren 1ean. Abonu-ko 20 kontzertu eskainiko ditu BOSeK hurrengo denboraldian. Horietatik 13 Euskalduna Jauregi berrian eta beste zazpi Arriaga antzokian. Euskal bakarlari ezagunak ariko dira BOSeKin eta euskal musikagileen lanek tarte berezia izango dute.

HISTORIAURREAREN MODERNITATEA
ERROBIKO FESTIBALEAN

UZTAILAREN 21etik 24ra Itsasun eta Sarako lezean iraganen den Errobiiko festibalaren IV. edizioak historiaurrearen modernitatea landuko du. Gai honen inguruan lau egunetan zehar hainbat ikuskizun, mintzaldi, erakusketa, dantza, mu-sika emanaldi eta arte plastiko agertuko dira festa giroan. Jaialdiaren antolatzaileek Juan Luis Goenaga, Gipuzkoako margolari handia hautatu dute aurtengo edizioaren aita besoetako.

«ZUBIZABAL»EN LEHEN ALEA

«ZUBIZABAL» izenburuko literatur aldizka-riaren lehen alea aurkeztu zuten hilaren 2an Za-rautzen. Argitalpena bertako Olerti Etxeak sortu du eta sei hilabeteen behin kaleratuko da. Lehe-

■ «Zubizabal»ek literatur lanak bilduko ditu.

ALBERTO ELOSEGI

nengo aleak Itxaro Borda, Patxi Ezkiaga, Juan Kruz Igerabide, Felipe Juaristi, Patziku Perurena eta Antonio Zabalaen lanak biltzen ditu.

GATUZAIN, IPAR EUSKAL HERRIKO
ARGIALETXE BERRIA

GATUZAIN argialetxe berriak bere lehen libu-rua argitaratu zuen uztailaren hasieran. «Les années oubliées» (urte ahanziak) titulupean. Bi-xente Vrignenek 1968 eta 1978 bitartean Ipar Euskal Herriko abertzale mugimenduak izanda-ko bilakaera jaso du, kazetariaren ikuspegitik.

SEHASKA KANTEN BILDUMA
MULTIKULTURALA ORERETAN

EUSKAL HERRIKO, Extremadurako, Gazte-lako, Andaluziako eta ijitoen sehaska kantak ja-sotzen dituen bilduma bitxia kaleratu dute Ore-retan. Ikertze-arteniño elkarteak eta Eresbilek

HITZ BITAN

● Koldo Izagirrek honela zioen liburuen kulturak jasaten duen atzerakadari buruz: «Merkatariok, dendariok, egiozue gogor krisiari, baina ez bortizki. Sal ezazue, baina ez ezazu sal garai bateko euskarazko literaturaren inguruko kultur asmoa».

● Jose Inazio Bazterretxeak honela zioen: «Euskararen erabilpena eguneroko prentsan %30 heldu da. Erabiltzen den apurra, euskarari eta kulturari buruz hitz egiteko da (...) Tratamendu tamalgarria eta mingarria du euskarak gure hedabide ez erabat euskaldunetan». Ikuspegi ezko-

L A K

ERAKUSKETAZ ERAKUSKETA

Uztailarekin batera, hainbat erakusketek euren ateak ireki dituzte. Hilaren 2tik abuztuaren 2a arte Zarauzko Sanz Enea etxean Daniel Txopitea eibartarraren 40 lan biltzen dituen erakusketa dago ikusgai (argazkian horietako bi lan). Margolanekin batera, hain ezagunak ez diren lan grafiko eta zenbait eskultura sartu dira. Oteizarekin zuen harremana ikus daiteke lanetan. Uztailaren 2an baita ere, Donostiako Koldo Mitxelenan, «Sare artetik begira» erakusketak zabaldu zituen bere ateak. Bertan Txomin Txueka getariarrak itsasora arrantzontzi batean eginiko bidaian ateratako argazkiak, eta Andoni Egañak hauetatik asmatutako istorioak daude ikusgai. Artearen gaineko artea plazaratzen duen erakusketa hau uztailaren 29an itxiko da. Nafarroako Museoan berriz, uztailaren 3an ireki zuten «Argazkilaritza eta gizartea Francoren garaiko Espainian» izeneko erakusketa. Bertan 1939tik 1975era bitartean egindako 116 argazki bildu dituzte. Irudiak Francok zentsuratuak eta atzerrian argitaratuak dira.

egindako lanaren aurkezpena uztailaren 6an egin zen. Kanten bilketa lana umek beraiek egin dute, gero herri eta kultura desberdinetatik etorritako adineko gizon-emakumeek abesten dituztelarik. Guztira laurogei kanta bildu dituzte eta hauetatik 30 bakarrik grabatu dituzte.

RENOKO ASTE NAGUSIA & NABO CONVENTION

RENOKO Aste Nagusia & NABO Convention euskaldunen jai handia uztailaren 19tik 25a bitarte EEBBetako Reno hirian ospatuko da. Aurtengo jaialdia berezia da. Berrogei urte dira «Basque western festival», orainarteko festarik handiena, egin zela. Bestetik hamar urte betetzen dira Reno eta Donostia hiriak senidetu zirenetik eta Nestor Basterretxea eskultoreak Renoko «Euskal Artzaina» omenduz eskultura jarri zuenetik. Renoko Zazpiak Bat Basque Club-ak eta NABO-k

egitarau zabala antolatu dute. Besteak beste, Donostiako Ereski abesbatza bertan izango da. Uztailaren 18tik aurrera egingo duen Estatu Batuetako biran, Renon eskainiko baitu saioetako bat.

■ 10.000 pertsona espero dituzte Renon.

■ Asier Altuna.

IZENAK

Asier Altuna eta Telmo Esnalek «40 ezetz» beraien bigarren laburmetraia estreinatu zuten uztailaren 2an Gasteizko Ikus-entzunezko XIV. Jaialdian. Bigarren laburmetraia honen gai nagusia idi probak eta bertan egiten diren apustuak dira.

Jabier Callek Gasteizko Ikus-entzunezkoen Jaialdiko euskarazko bideoklip onenaren saria irabazi du Zea Mays talde bilbotarraren «Joan» bideokliparekin. Horrekin batera, baliabideen erabilera onenarena ere jaso du Callek.

Antonio Zabalaren «Oiniez eta jakin miniez II» istorio eta leienda sorta eta «Auspoaren Auspoa III» hitzaldi bilduma liburuak aurkeztu zituen uztailaren 6an Donostian Sendoa argitaletxeak. Aita Zabala Deustuko Unibertsitateko «Honoris causa» doktore izendatuko dute azaroan.

■ Antonio Zabala.

horren ildo beretik, Martxelo Otamendik, ETB kritikatu du: «Nora jotzen du euskararekin dirua egin nahi duen euskal kapitalak? ETBra. ETB dirubide delako (...) Baina finantzaketa publikoa du % 80an (...) Euskarari kasurik egiten ez dioten hedabideek ateratzen diote etekin ekonomikoa legerari». Andoni Ortuzarrek aldiz, honela zioen: «Ez dugu gaztelania alde batera utziko, hor dago une honetan EITBren merkatutik zabalena. Gure ideia gaztelaraz bezala euskaraz ekoiztea da. Euskararena, erantzunkizuna ez ezik, abantaila ere bada. Euskarazko merkatua ia ehuneko ehunetan gurea da(...)».

INDUSKETAK: HISTORIAUR

*Gure iragan urrunenari
begirada bat bota nahi
dionak ez du izkribuen
laguntzarik izango,
idazketa baita
historiaurrea eta historia
bereizten dituen.
Izkribuek eman ohi duten
informaziorik ezean,
lurrari hitz eginaraztea
besterik ez zaio geratzen
ikertzaileari, hots,
historiaurreko gizon
emakumeek utzitako
aztarnak industea.
Arkeologia aro
berriagoak aztertzeke
lagungarri gertatzen
bada ere, berebiziko
garrantzia hartzen du
denboran atzera egin
ahala.*

*Ikasturtea amaiturik eta
eguraldia lagun,
indusketak burutzera
mendira jotzen du
hainbat ikertzailek,
sarritan Historiako ikasle
multzoa lagun duela.
Mandubi Zelaia
trikuharrira hurbildu
gara gu, Joxean Mujika
EHUko irakasleak eta ia
30 ikaslek 3.500 urteko
hilobi honetatik zer
aterako duten ikustera.*

■ lazko udan lanak hasi ondoren, uztailaren lehenean eman diote jarraipena Mandubi Zelaia

Goizeko hamart'erdia inguruan iritsi gara Beasain eta Azpeitia lotzen dituen Mandubiko gainera. Kiskitzarako bidea hartu eta berehala, ezkerraldeko pinudian, Mandubi Zelaia trikuharria non dagoen antzeman dugu. Xirimiriak eraginda, urrundik ikus daiteken toldo gorri batez estalita baitago gure arbasoek eraikitako hilobia. Hurbildu ahala, 15 bat metroko diametroa duen harri piloa dugu bistan. Bertan garelako, hila biaren ganbara garbi ikus daiteke, bi harlauza paralelo nabarmentzen baitira, tartean, trabeska, beste bat dutela (ganbararen estalki eroria seguruenik). Laupabost lagun ari dira gan-

bara inguruan, labana eskuan, industen. Zertxobait urrunago beste talde bat. Zortzi-hamar bat ikasle ari da aldamenen jarritako galbahetan, eskuez lurra xehetzen.

**■ Lurjabeen
zein instituzioen
baimena lortu
behar da.
Errazagoa izan
ohi da nekazal
lurretan, zailagoa
gune urbanoetan**

Harriak marrazten dihardute beste batzuk, edota, metroa eskuan, sakonerak hartzen.

Duela bizpahiru urte bertara hurbildutako bisitariak ez zukeen Kalkolito-Brontze Aroko dolmen bat zapaltzen ari zenik pentsatu ere egingo, sasi eta pinuek erabat estalita baitzegoen. Inguruko baserritar batek, orde, zeozer izan zitekeela susmatu eta Joxean Mujika EHUko Historiaurrea irakasleari abisua eman zion. Mujika bera, 1981etik 1986ra bitarte, pareko tontorraren magalean dau-

REKO HARRIEN MINTZOA

el harriaren indusketari.

den beste hiru trikuharriren indusketan aritua zen (Trikuaitzi I eta II, eta Larrarte).

Ateri da eta badirudi eguzkia irtengo dela aurki. Toldoa jasotzea da orain egokiena, eguzki izpiek buztina lehortu eta lana errazago gerta dakien.

PRESTAKUNTZA. Iazko uztailean ekin zien Mujikak, hainbat ikaslerekin batera, Mandubi Zelaia industeko lanei eta datorren udan ere lanekin jarraitzeko asmoa du. Uztailearen lehen egunean ekin zion aurtengo kanpainari eta hiru bat astez jardungo dute bertan. Aitzurra hartu eta lurra zulatzen hasi baino lehen, ordea, bada egin beharreko lanik.

Lehenengo gauza, noski, industu beha-

rrekoa topatzea da. Esan dugu, kasu honetan, baserritarraren begi zorrotzak egin zuela lan hori. Hilobiak eta, oro har, harritzko egiturak topatzea ez da zaila. Lan handiagoa ematen du, ordea, gure arbasoen bizilekuak topatzeak. Horretarako prospekzioak egin ohi dira, hots, puntu desberdinetan metro karratuko zuloak egiten dituzte, bertan aztarnaren bat topatzeko helburuarekin. Zuloak ez dira nonnahi, besterik gabe egiten, noski, eta aurretiko azterketa bat eskatzen du horrek, prospekzioaren kokapena aukeratzeko. Esker txarreko lan gogorra omen da, nolabaiteko loteria.

Behin aztarnategia aurkituta, beharrezko baimenak lortu behar dira, lurjabeena zein instituzioena. Errazagoa izan ohi da nekazal lurretan, zailagoa gune urbanotan. Zentzu honetan eta zorionez, euren hurbilekoak ehorzteko kokagune garaiak hobesten zituzten gure arbasoek.

Baimena bakarrik ez, dirua ere behar izaten da indusketa lanak burutzeko. Aldundiek kudeatzen dute gurean hori guztia eta horiei proiektu bat aurkeztea beharrezkoa da. Lanek euren emaitza izango dutela bermatu eta aurrekontua osatzen duten gastuak justifikatu egin behar dira. Eta gastuak ugariak dira, inondik ere. Aitzurrak, labanak, palak, aztarnak gordetzeko poltsatxoak, sakonera neurtzeko tresnak, kuboak, eskuilak, pintzelak... material ugari bildu behar da. Gainera, bertan lanean jardungo dutenen mantenuak aurrekontuaren zati handi bat jaten du. Musutruk jardun ohi dute, ez dute dirurik jasotzen, baina lo egiteko tokia eta jana eskaintzen

■ Musutruk jardun ohi dute, baina lo egiteko tokia eta jana eskaintzen zaie. Ia 30 lagun bildu dira oraingoan

zaie. Ia 30 lagun bildu dira oraingoan, ezaugarri bereko indusketetan gutxiago izan ohi badira ere —20 bat lagun—. Ezin ahaztu, indusketak amaitu ondoren, datatu beharreko arrastoak izan ohi direla maiz; Karbono 14 bidez egindako datazio bakoitzak 50.000 pezetara (2.000 libera inguru) balio du eta, azeleradorez

eginez gero —material printza txikienerekin ere egin daiteke— 100.000 pezetara iristen da.

■ Mandubi gaineko pinudi batean dago kokatua trikuharria.

■ Eguraldiak hobera egin eta toldoa erretiratzea erabaki zuten.

■ Trikuharriaren ganbaran azaldu ohi dira aztarna garrantzitsuenak.

■ Ganbara barruan agertutako gazezur zatia.

ALBERTO ELONGI

■ Nibela eta metroa erabiliz, puntu ezberdinetako sakonerak jasotzen dira.

Hau guztia kontuan harturik tankera honetako indusketa batek milioi bat pezeta inguruko aurrekontua izaten du.

Aste Santu inguruan-edo, proiektua dagoeneko aurkezturik, eskulan bila hasi ohi da Mujika, bere ikasleen artean gehienbat.

Izena ematen dutenentzat aterpea lortu behar da ondoren, berau egokitu eta lanetik gosituta itzultzen direnerako zer jana izango dutela ziurtatu.

ZEOZER AURKITU DUT! Hamaika t'erdia jo gabe dira: «Joxean! —dio galbahetik gertu industen ari den ikasle batek— *zeozer aurkitu dut hemen!*». Bi zentimetroko kuartzo zati bat da, landu gabea, kristalizazioak emana da duen forma berezia. Ez da, beraz, garrantzia handiko aurkikuntza. Kuttun edo amuleto bezala erabiltzen omen zituzten honelako kuartzo harriak.

Iaz Mandubi Zelaian bertan buruturiko indusketetan brontze zatiak, dekoraziorik gabeko zeramika, hildakoen arrastoak... topatu zituzten bertan, guztia bi azal altxata, hots, batez beste hamar bat zentimetro behera eginda. Datazioaren emaitzaren zain, Kalkolito-Brontze Arokoak direla uste da, duela 3.500 urte ingurukoak.

Fruituak jasotzen hasi baino lehen, ordea, bada zereginik. Aztarnategira iritsi eta lehen lana industu beharrekoa mugatzea da. Kasu honetan, 15x15 metroko karratua da industu beharrekoa. Mugaturiko espa-

rruko landaretza garbitzea da ondorengo lana. Garbiketa amaiturik, mugatan metalezko egitura altxa eta berau esparrua sokaz

■ Karbono 14 bidez egindako datazio bakoitzak 50.000 pezeta balio du eta azeleradorez eginez gero 100.000 pezeta

banatzeko erabili ohi da. Alde banatan, eta metro bakoitzeko, soka luzatu eta metro karratueta banaturik geratuko da horrela

indusketa eremua.

Kuboa, pala, labana eta eskuila hartu eta bakoitzak bere metro karratua, bere koadroa, hartuko du. Labanaz lurra altxa eta eskuila eta palaz kuboan sartu. Behin eta berriro. Harria garbituz eta zer azalduko ote den zain. Kuboa beteta, galbahera eramaten da, han hainbat esku lohikutu industen ari denak antzeman ez duen piezarik txikiena ere aurki dezan.

Nibela, sakonerak hartzeko tresna, eremuaren herpin batean dago kokatua, atzean, adi-adi, ikasle bat duela tresnak erakusten duenari begira; parean, koadroz-koadro eta metroa eskuan beste ikasle bat dabil, nibel atzekoak esaten dizkion zenbakiak paper batean idazten.

Beste batzuk marrazketan dihardute, paper koadrikulatuan koadro bakoitzeko harri guztiak xehetasunez jasotzen.

Indusketa-burua, Joxean Mujika, han eta hemen dabil argazki zein bideo kamera hartuta egiten den guztia jasotzen.

Behin harria garbitu, sakonerak neurtu eta marrazki eta argazkiak eginda dituztela, nahi izanez gero, beste azal edo kapa bati ekin dakiok. Harriak altxa eta berriro prozesu berbera jarri behar harko lukete abian.

Mujikak, behera egin ahala, aztarna interesgarriak aurkitzea espero du. Trikuharri hauek denbora luzez erabiltzen zirenez, sakonago Eneolito amaierako arrastoak egoteko aukera aipatu du, gutxi gorabehera orain dela

■ Industu ahala, kuboak lurrez bete eta galbahetik pasatzen dira.

4.500 urtekoak.

HAMABITAKOAK. Ogia moztu, txorizoa tartean sartu eta ogitartekoak prest dituzte. Hamabiak aldera egin ohi dute hamaiketako, bederatzietarako lanean direla eta berandu bazkaltzen dutela kontuan harturik, gustura egin gainera.

EHUko Historia Fakultateko ikasleak dira gehienak —dagoeneko lizentziaturik dauden bizpahiru salbu—. Lehen aldia dute batzuk, beste batzuk aurreko urteetan ere jardun dute indusketa lanetan eta esperientzia badute dagoeneko. Segurar bat eta bi ordiziar kenduta, ez dago beste goierriarrik taldean. Gipuzkoar, bizkaitar, arabar eta nafarrek, denek, elkarrekin lo egin gosaldu, bazkaldu... eta lan egiten dute; giro ona nabari da.

ALBERTO ELOSEGI

■ Aztarnategia metro koadrotan banatu ohi da soken bidez.

Euskal Herriko Unibertsitatea ez da, dena den, indusketak antolatzen dituen bakarra. Deustuko eta Nafarroako Unibertsitateko zenbait irakasle eta ikaslek ere indusketak aukeratzen dituzte opor garaian. Unibertsitateetik at, hori dira Aranzadi Zientzia Elkartea (1947), Arabako Arkeologia Institutua (1966), Iparraldeko Eruri, Irungo Arkeolan...

Eta, noski, indusketak ez dira historiaurreko aztarnategietara mugatzen. Historiaurrea ezagutzeko funtsezkoa izanik, gainontzeko garaietarako ere lagungarri gerta daiteke. Arkeologia elkarteek beste aro historikoen inguruko sailak ere izan ohi

dituzte.

Urte osoan zehar maiz iristen da komunikabideetatik errepide bat eraikitzean edo hiri bateko gas sarea moldatzeko, XII. mendeko galatzada baten edota XVI. mendeko harresi baten arrastoak topatu direneko albisteak. Eta maiz galdera hauxe izaten da: zer egin egoera horretan? Aztarnak mantendu eta lanak bertan behera utzi? Indusketa lanak egin, ondorioak atera eta aztarnak hondatu?... Interes ugari da tartean eta irtenbide desberdinak aukeratu ohi dira.

GANBARAKO ALTXORRA. Ia denak atsedenean daude, eserita, ogitartekoak jaten. Ia denak diot, bik lanean jarraitzen dutelako. Izan ere, indusketa-buruak ganbaran gehiago sakontzea erabaki eta biri harriak kentzeko eskatu die. Ogitarako ahaztu dute, pribilegioa baita eurentzako ganbaran aritzea. Bertan dute zeozter topatzeko aukerarik gehien. Hildakoak han sartzen zituzten, euren hainbat objektuekin batera: zeramikazko ontziak, suharrizko tresnak, metalezko bitxiak... Mendetan zehar nekazarien goldeek edota zuhaitzen sustraiek aztarnak trikuharri osoan barreiatu ditzakete. Lurraren ezaugarriek ere hainbat material eraldaketa edo desagerketa ekar dezakete. Baina, normalean, trikuharrietako ganbaretatik lortu ohi da emaitzarik oparoena.

Hildako baten hagina agertu da, hirugarrena dagoeneko. Berau gorde eta harriak altxa eta altxa jarraitzen dute... oraingoz ez da besterik ageri. Erreleboaren ordua da, beste hiruk dute orain ganbaran industeko zortea, azal berria garbitzeko lana. Emaitzak azaleratzen dira berehala: hezur zatiak, bata luzea —metatarsoa dela dio Mujikak—, beste batzuk txikiagoak; galbahera eramandako lur zatietan ere hezur mordoa azal-

ALBERTO ELOSEGI

■ Koadro bakoitza garbitu ondoren, bertako elementuak xehetasunez marrazten dira.

tzen ari da. Deigarriena lur eta harri artean ageri den hezur zati zabal eta laua da... garezurra. Eta, noski, metro eskasera agertu den suharrizko gezi-punta; bi-hiru zentimetro luze, ez du suharriak izan ohi duen leuntasuna, jatorriz kalitate txarreko harritz eginagatik beharbada, edo denboraren eta inguruaren poderioz eraldatua izanagatik, agian.

HISTORIAURREA ALDATUZ. Egun gutxi barru amaituko da indusketa. Trikuharria utziko dute, seguruenik, datorren uda arte. Kendutako harri guztiak bere lekuan utziko dituzte berriro, trikuharriari industu aurretik zuen itxura bera emanez. Hori bai, ganbararen egitura ederra agerian uzteko asmoa dute.

Lana, ordea, ez da orduan amaituko, ezta gutxiagorik ere. Egunotan aurkitutako pieza guztiak ongi garbitu eta siglatu egin beharko dira (objetu bakoitzari bere kon-

ALBERTO ELOSEGI

■ Egurdiko hamabiak: hiru orduko lanaren ondoren, ogitartekoaren eta atsedenearen ordua.

ALBERTO ELOSEGI

■ Indusketan jasotako guztia siglatu egin behar da ondoren.

ALBERTO ELOSEGI

■ Lehenago materiala garbitu behar da.

testuan identifikatzea ahalbideratuko duen izena ematen zaio), ondoren inbentario bat osatzeko. Datagarriak diren objektuak (hezurrak, ikatza... aztarna organikoak) labo-rategira eraman beharko dira, Karbono 14 sistemaren bitartez beren adina zehazteko. Emaizak, batez beste, sei hilabete epean jasoko dituzte. Memoria burutzeko orduan, gainera, azterketaren ondorioak agertu beharko ditu indusketa-buruak. Edo beste era batera esanda, lan horrek guztiak duela 4000 urte inguruko historiari egiten dion aportazioa frogatu beharko du.

Izan ere, azterketa hauek burutu ahala eta teknologia berrien laguntzaz, gure historiaurrea aldatuz doa. Duela urte batzuk, esaterako, Euskal Herrian nekazaritza oso berandu sartu zela esaten zuten adituek.

Azken urteotako lanak bestelakorik erakutsi du; egia da gure arbasoak ez zirela nekazaritzan Mediterraneo inguruko biztanleak bezain goiztiarrak izan, baina, lehen uste zena baino lehenago hasi ziren lurra lantzen. Joxean Mujikak beste adibide bat

Deigarriena lur eta harri artean ageri den hezur zati zabal eta laua da... garezurra

ere eman digu: duela bospasei urte Zegama eta Ataun arteko Praalata trikuharria industen aritu zen. Ordura arte, Gipuzkoa aldean hildakoak erretzeko ohiturarik ez zegoela uste zen. Baina, Praalatan erretako hezurren arrastoak topatu zituzten.

Ordubiak jota bazkaltzeko ordua iritsi

da. Talde handia izanik bi txandatan joan ohi dira Mandubiko Bentara otordua egitera. Lehen taldea abiatu da dagoeneko. Guri ere itzultzeko tenorea iritsi zaigu.

Euripean hartu gaituzte eta eguzkia dute lagun joan garenean. Iaz eguraldi kaskarra izan zuten eta aurtengoan hobe izatea espero dute. Urak lohia nonnahi zabaltzen du eta orduan garbiketa lana alferrikakoa izaten omen da.

Ezin esan, ordea, euren oporren zati bat indusketa lanei eskaintzen dietenek alferrikako lana egiten dutenik. Denboran atzera joanez gero, iraganak gero eta zalantza handiagoak sortzen ditu, gero eta erantzunik gabeko galdera gehiago. Indusketen bidez, apurka, erantzunik topatzen dira, lurrian, harri artean ●

ONDARRU

Uztailaren 14tik 18ra, Itsas Aurre Enparantzan

- Euskal musika eta libururik onenak
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU AZOKEN BATZORDEA

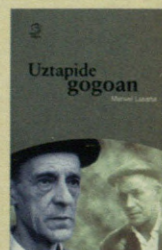
Astia Hartuta

L I B U R U A K

GENEROAREN
INGURUAN*Ankulegi*Ankulegi
135 orrialde
975 pta.

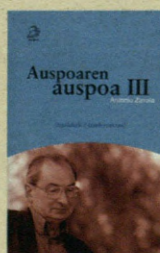
Martxoan III. Ankulegi Antropologia Jardunaldia burutu zen Donostian, eta han aurkeztu ziren txostenek osatzen dute ale hau. Jardunaldiko gaia izan zen Generoa ardatz hartuta, artikuluek iker-eremu anitz biltzen dituzte: feminismoaren ikuspuntutik egindako azken bi hamarkadon azterketa, Alardearen kasua, elikadura joerak... Gainera Joseba Zulaika antropologoari eginiko elkarrizketa eta Eguzki Urteagak ikasle militanteei buruz egindako azterketa jasotzen ditu aldizkariak.

Ankulegi antropologia elkarteak 1994an sortu zen ikerketa antropologikoekiko lotura dutenen topagune izateko. Geroztik hiru jardunaldi antolatu ditu, eta ondoren liburu itxurako aldizkari argitaratu ●

UZTAPIDE
GOGOAN*Manuel Lasarte*Sendoa
231 orrialde
1800 pta

Urte askotan aritu ziren Uztapide eta Lasarte herriz herri bertso kantari. Elkarrekin bizitako istorioak kontatzen ditu liburu honek, Lasarteren beraren hitzetan. Uztapideren izaera, ateraldiak eta pasarteak deskribatzen ditu, eta garai bateko bizimodu eta bertsolaritzaren kronika da kontakizun hau.

Liburu izatera iritsi aurretik, artikulua hauek denak «El Diario Vasco» egunkarian kaleratu zituen Lasartek 1997az geroztik. Hizkuntza jator eta zorrotzean, naturaltasun handiz kontatzen ditu gertakizun guztiak, bertatik bertara bizi izan dituenaren gertukotasunarekin. Liburu honen aurretik beste sei kaleratu ditu Manuel Lasartek Auspoa bilduman, hala nola «Lazkao-Txiki gogoan», «Kantuaren ordainez»... ●

AUSPOAREN
AUSPOAIII*Antonio Zabala*Sendoa
204 orrialde
1.800 pta.

Antonio Zabalak azken hiru urteotan emandako hitzaldi, hitzaurre eta liburu aurkezpenen bilduma da lan hau. Herri literaturari buruzko analisi eta gogoetak plaza-razteaz gain, hainbat urtetan Auspoa liburu bilduma haizatzeko indarra zerk ematen dion aitortpena ere egiten du.

Auspoaren auspoa da Antonio Zabala: 1961. urtean sortu zuen bilduma hau, jasotzen zituen bertso zaharrak argitaratu eta zabaltzeko. Egun sail honek 260 ale ditu, erdiak baino gehiago berak idatzitakoak. Hauen artean: «Txirrita», «Karlisten leenengo gerrateko bertsoak», «Pello Errota», «Xenpelar eta bere ingurua» eta «Euskal erromantzeak» ●

EGILE
BERRIENTZAKO
LITERATUR
LEHIAKETAK*Hainbaten artean*Iruñeko Udala
157 orrialde

Iruñeko Udalak 1998an Euskarazko Literatur Lehiaketan saritutako lanen argitalpena da hau. 1995. urtean antolatu zen lehen sariketa, eta aurren bere 14. edizioa du.

Narrazio laburren sailean hiru kontakizun biltzen ditu liburuak: Iñaki Irisarriren «Hameka», Reyes Iñitxetaren «Denok gara Nekane» eta Joxemiel Bidadorrek idatzitako «Kartaberrak». Olerkien atalean, berriz, Maria Castilloren «Amodio galduak» eta Angel M. Errok burututako «Gora eta labora» poesiak irakur daitezke. Azkenik, Esteban Arozenaren «Helduen kontraesanak» eta Julen Zelaietaren «Altzate 6., Bera» bertso paperekin ematen diote amaiera liburuskari ●

**PASKALIN
KULERO-ZIKIN**

Antton Dueso

Roger
55 orrialde
800 pta.

Ikasle-irakasleak etsai kuttunak izaten dira. Gandor gorriko Punki oirlartuak, sentimendu sutsu hori agertuko dio bere bihotzeko irakasle gorrotuari. Mila komeria marroi eta berderen ostean, amaiera larrosak laguntasunari buruzko irakaspena ematen digu.

Antton Duesok sortu ditu istorioa eta marrazkiak. Dagoeneko gisa bereko 5 ipuin narrats kaleratu ditu. Horien ar-

tean: «Muki berdearen sekretua» eta «Puzker gaua».

Ipuin hau oso da gaztetxoentzat aproposa. Ohiko haur literaturatik at, ikasleei benetan interesgarri zaizkien gaietan sakontzen du: irakaslearekiko ezinikusia, malizia osoz jarririko ezizenak, klaseko *guaia* izatearen garrantzia, eta abar. Gainera, gazteen erregistroa eta umorerik *marroiena* darabil ●

■ *Antton Dueso*
Paskalin Kulero-zikin
ipuinaren eta Punki
pertsonaiaren sortzailea

«Izenburua ikusita askok ez du erosiko»

Nola bururatu zitzaizun orain arteko ipuinetatik hain ezberdina den bat egitea?

Punkik hamaika urte daramatza «Ipurbeltz» aldizkarian. Urtero egiten da inkesta moduko bat irakurleen artean, eta Punki beti izan da faborito. Nik beti atera nahi izan dut komiki bilduma bat, baina oso garestia da, eta orduan liburu bezala egitea bururatu zitzaidan.

■ **Zergatik hautatu zenuen pertsonaia punki bat?**

Ni 79az geroztik ari naiz «Ipurbeltz»en umeentzat ipuinak eta mitologia lantzen. Baina pentsatu nuen zerbait ezberdina egitea, eta garai hartan punkiak zeuden pil-pilean, gizartean gorroto gehien sortzen zutenak ziren, antipedagogikoak erabat, eta hargatik hautatu nuen. Garai haietan Simpson, eta abar, ez zeuden, eta hemen beti gai berdinekin genbiltzan bueltaka.

■ **Nondik ateratzen dituzu gaiak?**

«Ipurbeltz»eko irakurleengandik atera ditut pixkanaka, haien eskutitzetatik...

■ **Zergatik agindu zenion Miel Anjel**

Elustondori euskara moldaketa egiteko?

Ni euskaldun berria naiz. Irakurri, hitz egin eta zenbait gauza idatzi ere egiten ditut euskaraz, baina literatura idaztera ez naiz ausartzen. Gainera, inoiz euskaraz ipuinak idaztera iritsiko banintz ere, ez nioke Miel Anjelekin elkarlanean idazteari utziko, bere estiloak ematen dion ukitua ikusita. Nik gaztelaraz idazten ditut istorioak, eta berak itzuli eta moldatu. Ia itzulpen literarioa egiten du, baina esamoldeak bere-bereak dira.

■ **Haurrak zoratzen jartzen dira hain deigarriak zaizkien izenburuak irakurri orduko, baina nola erreakzionatzen dute gurasoek?**

Ez dakit. Pentsatzen dut jende askok izenburua irakurrita bakarrik, ez dituela erosiko. Izenburu eta gai horiekin ezin gara jende guztiarengana iritsi. Baina berdin zait, publiko finko bat daukagu.

■ **Zein izango da Punkiren hurrengo gaiztakeria?**

Orain neska den pertsonaia bat daukat prest: Mari Muki. Eta espero dut urte bukaerarako kalean izatea ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urritu

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziataro ongi ikus dezazun, MULTIOPTICAsen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosak eta eraginkorrak. Ikusmen neketua ahaztu dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAs txartelerekin ordainketa hiru hilabete erosoten egin ahal izango duzu inolako gaikargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 24 35 36 telefonora eta informazio gehiago emanago dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

INDO

DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOE TAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

OSTIELA!

Paperzaleak Kultur
Elkartea

Paperzaleak K.E.
46 orrialde
400 pta.

Ordiziko izparringi lotsagabeak ka-
lean du bere 14. zenbakia. Hiruhi-
labetez behin argitaratzen ditu gatz
eta piperrez zipriztindutako artikulu fres-
koak. Egungo gai eta arazoen ikuspuntu
kritiko eta literarioa da.

Ironia eta ziriz jositako idazlanak dira
guztia, hizki txikiena ere irakurri beha-
rrekoa dutenak. Haien artean daude Koldo
Izagirrerri egindako elkarriketa, Balkane-
tako gerren karikatura, Jon Miranderen lan
ezkutuak, Zegamako *despektibo* zerrenda,
liburu eta diskoen kritika, imaginazioz
gainezka egiten dituzten iritzi artikulua
eta beste mila bitxikeria ●

D I S K O A K

RE+FA

Tirri Tarra

Elkarlanean
2.195 pta.

Fanfarreak bere 25. urteurrenean ka-
leratutako diskoa da. Sergio Zuru-
tuza Tirri Tarrako partaidearen 8
konposaketek osatzen dute, eta abesti guz-
tiak dira instrumentalak, azkena, «Perro
viejo», ezik. Ez dira koadrila honi orain arte
bere ikuskizunetan entzun dizkiogun festa
giroko doinuak. Fanfarretako erritmo bizi-
ko musika *patxangeroa* baino gehiago di-
rudi orkestra baten lana. Musika lasaia da,
nostalgikoa zenbait unetan eta, entzunerra-
za den arren, ohikotik ateratzen dena. Le-

hen lau abestiek itsaso bare baten balada
erritmoa dute. Bosgarrenak «Hiruko bat-
du izena, eta hiru gitarrek sortzen dute
doinua da. Seigarrenak, «Bizierak» dei-
tuak, une lasai eta dinamikoagoak tarteka-
tzen ditu, eta zazpigarren abestia erritmo
konstante baten gainean instrumentu ez-
berdinak sortzen doazen doinu inprobisa-
tuak dira.

Hogeita hamar gazte dira Pasaia-ko fan-
farreko kideak eta instrumentuak jotzeko
duten kalitatearekin eta antolatzen dituzten
ikuskizunekin kale eta plazak publikoz be-
tetzen dituzte. Abesti bakoitzari egokitu-
tako koreografiekin, mozorro deigarriekin
eta argi-jokoekin edozein lekutan antola-
tzen dute *show* frenetiko eta koloretsua.

Tirri Tarra, Europako txoko guztietara
iritsi da tirri-tarra eta makina bat fanfarre
jaialdi irabazi ditu: Frantziako 8 urrezko
palma, Belgikako Dalhem-go 4 urrezko
gastelu, eta Donostiako sari nagusia, be-
rriz, 4 bider ●

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

BAKIO uztailak 23
Alboka taldearen kontzertua
Italian zehar bira bat egin ondoren, Bizkaiko kostaldera iritsiko dira talde honen folk doinuak.
Bakio

DONOSTIA uztailak 16
Akordeoi kontzertua
Ikasleek emango duten kontzertu honek itxiko du Donostiako VI. akordeoi mintegia.
Londres Hotela
19:30

ORERETA uztailak 16
Txirrindularien Open Criteriuma
Kilometroak 99ren egitarauaren barruan, Laguntasuna Txirrindulari Elkarteak ohitura zahar bat berreskuratuko du. Lasterketa honetan profesional eta elite mailako afizionatuek hartuko dute parte.
Zumardian
20:00

BAIONA uztailaren 16tik 21era
Jazz Jaialdia
Getxokoak hasi, Gasteizkoak segi eta orain Baionak eutsiko dio jazzaren sukarrari. Saxo gogorreko gau eta egunak.
Hainbat lekutan

ARAMAJO uztailak 17
Bertsu afaria
Mañukorta eta Aitor Mendiluze ariko dira, postrearekin bat hasi eta ezarriak lehortu arte.
Atxola

ORERETA uztailak 17
Erromeria erraldoia
Kilometroak 99ren egitarauaren barruan, egun osoan zehar, dantzariak, trikitilariak, txistulariak, dultzaina joleak...
Hainbat lekutan
11:00

DONIBANE-GARAZI uztailak 18
Dantza ikuskizuna
Ukaniako Sokolata taldeak haien dantza folkloriko akrobatikoak eskeiniko dituzte.
Izpurako F. Bentaberry
21:30

SORALUZE uztailak 15
Morau
Taldea eta kantu berriak aurkeztuko ditu "utopiak koka-kola lata bat baino kutsatuago" duen kantautoreak.
Gaztelupe
22:00

UHARTE ARAKIL uztailaren 16tik 25era
AHTren aurkako akanpada
Naturarekin talka egiten du egungo ekonomia eta gizarte garapenak. Hau kritikatu eta alternatibak bilatzeko, hainbat tailer, hitzaldi, ibilaldi, antzerki... daude iragarrita topagune honetan.

IRUÑA uztailak 21
Emakume idazleen mabainguria
UEUren Udako Ikastaroen barruan "Euskal emakume sortzaileen plazaratzea: Arazoak" gaia aztertuko dute. Han jardungo dute Itxaro Bordak, Arantza Iturbek, Pili Kaltzadak, Jasone Osorok eta Arantza Urretabizkaiek.
Larraonako Areto Nagusia
19:30

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

*fundazioa
fundación*

Indartsu hasi da zinema zaleen lehiaketa berritua ETB-2an. Tiradizoa du, neurrirra egindakoa telebista ikusten ari direla entzefalograma laua izan nahi ez dutenentzat. Linaresen trebezia ere lagungarri da hontan; borobila, publikoaren partehartze eskasagatik ez balitz.

INDARRAK LAGUN ZAITZALA

■ Lehiakide jakintsuak baino, nahiago dute Felixen txantxak jarraituko dituen jendea ekarri.

Udako lehiaketa gisa jaio zen iaz. Hain audientzia ona izan zuen, non udazkenara arte mantendu zuten, harik eta audientzia zertxobait jaitsi eta urtarilean emititzeari utzi zioten arte. «Urte hasieran ETBko plato guztiak hartuta zeudenez, esan ziguten ondo legokeela lehiaketa 'izoztea' udako programazioan berriro sartzeko; eta hala izan da» azaltzen digu Iñaki Pangua zuzendariak. Harrera ona jasoz gero, negura arte mantenduko da. Eta esan dezagun audientzia lagun dutela, batez beste «share» delakoaren %20 lortzen ari baita saioa.

1997ko Eguberrian, «La noche de...» saioa egiten ari zirela, zinemari buruzko lehiaketaren ideia bururatu zitzairen. Iñakik hala azaltzen digu: «Nik dakidala behin-

tzat, ez da inoiz halakorik egin ETBn. Duela hamar bat urte 'El gran Wyoming'ek TVE-2an aurkezten zuen lehiaketa izan zen, hiru hilabete baino ez zuen iraun, ordea. Beraz, saio dibertigarri eta hezigarria egin zitekeela pentsatu genuen, sari mamitsuak eskainiz, noski».

■ Ezin hobeto hasi da lehiaketa, “share” delakoan audientziaren %20 ari baita ematen

Halaxe, aro berri honetan, saio bakoitzak hiru zati nagusi ditu. Lehenengoan, hiru lehiakideak nor baino nor aritzen dira, puntu gutxien lortzen duena kanporatua izaten delarik. Bi horien artean irabazten duenak, hurrengo saiorako txartela esku-

ratzen du. Gisa horretan, «El gran salto» azken atalean hamar filmaren artean gutxienez zortzi igarri beharko ditu bidaia bat irabazteko; Eurodisney, London, Venezia eta azkenik, Los Angelesera, lau saio jarraian irabaziz gero.

BEROTASUNA FALTAN. Saioa ikusita, bada zerbait nola edo hala findu beharko luketena. Hain zuzen, orain arte eman diren saioetan bederen, iduri du ez direla publikoaren presentzia behar bezala baliatzen ari, faltan somatzen den berotasun hori eman diezaion. «Ados nago zurekin. Orain, 'pacto de silencio' delako sailean publiko artean dauden hiru laguni aukera ematen zaie, baldin eta lehiakideek asmatzen ez badute. Baina ez da aski. Ahaleginak egin behar ditugu publikoa gehiago inplikatu dadin, bestela lehiaketa hankamotz geratzen zaigu. Are gehiago ETBn dauden saioen artean gure publikoa fidelena izanik».

Gehienara hiru saio graba daitezke segidan. Txapeldunak hortaz, hiru ordu aise eman ditzake, horrek dakarren nekearekin eta beste lehiakideen mesedetan. «Inor ez zaigu oraindik kexatu, baina gerta daiteke neke hori somatzea» onartzen du Iñakik.

Dena den, badago beste irakurketa bat egiterik: behin martxa hartuta, irabazleak lehiaketari tamaina hartzen dio; batetik, begi zolitazuna du eta bestetik, hasi berriak baino lasaiago dago.

JAKINTSURIK EZ. Eskuhartu nahi dutenek eskutitz bat igortzen dute, haien zinemaren inguruko gustuak-eta adieraziz. Gero, hautatuak izan direnei telefonoz deitu eta galdera sorta bat egiten zaie zine-

ma moderno eta zaharraren inguruan, alegia, «Casablanca» edo «Ben Hur»ri buruz, edota «zein da Kubrick-ek zuzendu duen azken filma?» bezalako galderak eginez. Bidenabar jende irekia den ikusten da; helburua ez baita robot itxura duten jakintsu aspergarriak lortzea, zinemas jakiteaz gain, pantailan jator agertuko den jendea aukeratzea baizik. «Felix adar joka hasten zaienean, joko horretan sartzen jakingo duena, alegia» gehitzen du Iñaki Panguak. Azkenik, hautagaiak hotel batean elkartu eta beraiekin mintzatuz egiten da azken aukeraketa. Halaber, lehiakideen jatorria orekatzen saiatzen dira, hau da, ez daitezela hiruak Bilbokoak izan, ahal dela Hegoaldeko lau lurraldeetako ordezkariak baino. Gizonezko eta emakumezkoie gagozkiola, ezin da orekarik gorde; izan ere, idazten dutenen lau lagunetik bat baino ez da emakumea. Panguaren aburuz, «gizonen ondoan, idazten duten emakumeek ezagutza maila handiagoa dute; horren ondorioz, %40 hautatua izaten da».

ASTERO 20-30 AKATS. Agertzen diren hamaika filmaren irudiak lortzeko, ez dute aparteko arazorik. «ETBko artxibotik ateratzen ditugu irudi gehienak, badakigu zer dagoen eta zer ez. Baten bat faltaz gero, bantatzaile bati eskatzen diogu», agertzen digu Javier Vizcaino gidolariak. Filmoteka akatsei dagokienez, nahi adina dituzte aukeran. «Artxibo handia edukitzeaz gain, zortea dugu, «La noche de...»ko ikusleek gutun mordoa bidaltzen dizkigutelako filmen akatsen berri emanez. Batez beste 20-30 jasotzen ditugu astero. Bestalde, gertatu izan zaigu lehiaketa grabatzen ari garela, sekuentzia baten barruan dagoen akatsaz aparte, lehiakide

■ Platoan dagoen publikoari zuku gehiago ateratzea da hurrengo erronka.

batek beste bat ikustea eta, ondorioz, bere erantzuna ontzat ematea». Vizcainoren irudiko, galderen kontua ez da hain samu-

lagunak ziren, ezta?». Bestalde, lehiakideen artean, badira saioa egiten dutenek baino gehiago dakiten lehiakideak. Nolanahi ere, arraroa da «lurrorotako» bat aurkitzea, hots, garai ezberdinetako zineman jantzia dagoen inor. «Gazte dexente daude, zinema garaikideaz asko jakin arren, klasikoez deus ez dakitenak, eta alderantziz». Lehiakideen nerbioak ere aipagarriak dira. Vizcainok dioenez, «lehenengo egunean neska lehiakide bat urduritu eta zeharo blokeatu zen. Santiago Seguraren izena ez zitzaion ateratzen. Izenburu bat ingelesez esanez gero ere, ontzat ematen da. Felix eskuzabala da horretan, baita denboraz kanpo erantzunez gero ere» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ Arraroa da lehiakide «lurrorotako» bat egotea, hau da, garai ezberdinetako zineman jantzia dagoen inor

rra izaten. «Hainbeste galdera taxutu ondoren, 4.000 inguru, iruditzen zaizu errepikatzen ari zarela. Horien artean mota guztietakoak tartekatu behar dira gainera, klasikoak, gaur egungo zinemari buruzkoak eta txutxumutxuen ingurukoak. Zailtasuna ere oso kontuan hartu behar da. Jendeak kalean botatzen dit: 'ze erraza lehengo egunean galdetu zenuena, zure

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ EZUSTEAK KARGU BERRIEKIN

Bi aste agintean eta dagoeneko erratza ateratu du Andoni Ortuzar EITBko zuzendari nagusi berriak. Zuzendaritza batzordea berriro egin nahi duela aipatu du; esan eta izan. Hasteko, zenbait ardura-dun kendu ditu, Radio Euskadiko Azurmendi barne. Estatu Batuetatik itzulita, Jaime Otamendi izango da telebistako informatiboetako buru berria ●

■ LORENA BERNAL AKTORE LANETAN ARIKO DA

Neska panpoxa izateaz gain, etorria ere baduela erakutsi du Lorena Bernalak ETB-2ko «Supervivientes» dokumental saioa aurkezterakoan. Udazken aldera, Pausokaren «El Señorío de Larrea»n ikusi ahal izango dugu, rol txiki bezain garrantzitsu batean. Erdipurdi eginda ere, bere miresleentzat hori ez da aski axolazkoa izango ●

■ ETB-1EN UDARAKO PROGRAMAZIO ESKASA

«Azken uda pasa», «Hau duk umorea» eta «Gazte musika» saioak kenduta, ez dirudi programatzaileek burua estutu behar izan dutenik lehen kateko udako programazioa osatzeko: dokumentalak noiznahi, ilunabarrean Tour maratokia eta asteburuan pilotaz bapo. Orain, Falceseko entzierroak baino ez dira falta. Ea aldaketak noiz iristen diren ●

Bi urte pasa dira Bilbo Hiria Irratia dialean agertu zenetik eta denbora honetan aukera sendoa bilakatu da bilbotar euskalzaleentzat. Zenbat Gara kultur elkartearen baitan sortutako irratiaeren ikurrak hauek dira: hiritarra, euskalzalea eta anitza.

IZAERA GORDE NAHIAN

MONIKA DEL VALLE

■ Goizez, gizarte gaiak ardatz dituen «Ibaizabal» magazina aireratzen dute.

Eguerdiko 12:00ak dira eta 31 graduko tenperatura dugu. Bilbo Hiria Irratia duzu hau, zure FMko 96.0an». Bilbo Hiria Irratiko estudioa jendez beteta dago. Gaur euskal diasporaz ari dira, EEBBetako Renotik etorritako euskaldunekin dute elkarriketa. «Estudio ondoko gela post-produkzioarako erabiltzen dugu», azaltzen digu Aitor Zuberogoiak, Bilbo Hiria Irratiko kideak, disko gogorraren gainean eskua jarritz. «Apurka-apurka musika eta beste hainbat kuina ari gara digitalizatzen». Bulegoko mahai gainean, eguneko prentsa eta fotokopiak, erredakzio baten ohiko anabasa.

Bilbo Hiria Irratiko arduradun Fermin Etxegoien «Zenbat Gara» aldizkariaren

azken ukituak ematen dabil, Aitor Zuberogoiak bere lankidea arratsaldeko «Ziutateaz» kultur magazina prestatzen ari den bitartean. Zenbat Gara kultur elkartearen ekimenak dira bai irratia zein aldizkaria. Bilboko Bixente Deuna kaleko 1 zenbakian dagoen eraikina Zenbat Gara elkar-

Beste komunikabideetan ez bezala, Bilbo Hiria Irratian ez du egunerokotasunak agintzen

tearen esku dago, Kafe Antzokia barne. «Euskalduntzerako ditugun beste hainbat ekimen bezala, irratia ere horretara dator», azaltzen digu Fermin Etxegoienek. «Euskaraz bizi ahal izateko aukera eskaini nahi dugu. Eta aukera horretan era natural

batez ari gara, euskaraz hitz egitea naturalki ateratzen zaigun bezala. Guretzat euskalgintza ez da helburu bat berez, abiapuntua baizik».

INDEPENDENTEA ZAN NAHIA. Bilbo eta ingurura, eskualde osora hedatzen da Bilbo Hiria Irratiko seinalea. Sopelatik Basauriraino, Sestaotik igaroz. Hala ere, eta irratiaeren izaera hiritarra eta lokala onartu arren, Bilbo Hiria Irratiak Euskal Herri osoko albisteak jasotzen eta hedatzen ditu. «Oso garrantzitsutzat jotzen dugu lurraldetasun kontzeptu hori. Iparraldean zein Nafarroa ala Araba eta, zer esanik ez, Bizkaia eta Gipuzkoari buruz mintzatzen gara. Kolaboratzaile sare zabala antolatu dugu Euskal Herri osoan» dio Bilbo Hiria Irratiko arduradunak. «Informazio iturri propioak lantzean datza gure helburu nagusietako bat». Honen adibide da beste zenbait irratirekin abian jarritako kolaborazioa. Nafarroa Behereko Irulegi-ko Irratia, Euskalerria Irratia, Irati Irratia eta Ondarroako Radixu Irratiarekin informazioa elkar trukatzeko dute. Eguneko kroniketan datza kolaborazio hau.

Beste komunikabideetan ez bezala, egunerokotasunak ez du Bilbo Hiria Irratian agintzen. «Hausnarketa sasifilosofikoa egiteagatik esango nuke, gainerako komunikabideek gauzak nahita gaizki egitea dutela helburu. Egunerokotasun horrek edo gainerako presio bide batzuk, publizitatearekiko menpekotasunak kasu, agintzen dute komunikabide gehienetan. Guk nahita galtzen dugu denbora,

elkarriketa luzeak eta mamitsuak egiten ditugu, agian irratigintzan errentagarriak ez diren jarrerak ditugu. Hala ere, duintasunez jokatzen dugula uste dut, hau da, irratia eredu duina lortzea dugu helburu» dio Fermin Etxegoienek. «Guk, adibidez,

ez dugu inoiz liburu bati buruzko elkarriketa egingo, liburua irakurri gabe», gehitzen du Aitor Zuberogoiatiak, adibide gisa. «Zenbat Gara kultur elkarteak ematen digu komunikabide independente izateko berme hori», azaltzen du Fermin Etxegoienek, «eta horregatik ez balitz, gu ere, beste komunikabideak bezala, oihan horretan egongo ginateke».

Bilbo Hiria Irratian ez dago albigestirik «oraingoz. Batez ere, ditugun balizko informazio iturriekin ez dugulako ekarpen berezirik egingo».

PARRILA BAT, HELBURU ANITZ.

Zazpi orduko zuzeneko programazioak osatzen du Bilbo Hiria Irratiko parrila. Goizean eduki sozialei ematen diete lehen-tasuna, bi saioen bitartez: 10:00etatik 11:00ak bitarte hedatzen den «Ingeles Gosiaria» —eguneko prentsa eta mota guztietako informazioa lantzen duen irratsaioa— eta «Ibaizabal» magazina, non gizarte

gaiak jorratzen diren, 11:00etatik 13:00ak arte. Arratsalde, kultur informazioari ematen zaio irteera, eta horretan «Ziutateaz» kultur magazina dugu nagusi. Bertan, literatura, zinea, antzerkia, komikia, Internet eta euskal kulturaren jardueraz hitz egiten da. Azkenik, «Haratago» eztabaida saioa asteen behin aireeratzen da.

«Datorren ikasturtean honi eutsiko

Egoera alegalean daude, «jakina denez, frekuentzia banaketak erabaki politikoen menpe baitaude»

diogu, baina era berean programa berriak sartzeko asmoa dugu», diosku Fermin Etxegoienek. «Definizio prozesu batean murgiltzen gara irratsaio berriak proposatzerako orduan; beraz, ez ditugu orduak beteko besterik gabe».

Euskal Herriko beste irrati batzuk bezala, Bilbo Hiria Irratiak bere kabuz hartu behar izan zuen 96.0 frekuentzia. «Egoera

alegal batean gaude. Jakina da frekuentzia banaketa erabaki politiko baten menpe da-goela. Baina bere garaian Euskadi Irratia ere egoera berean egon zen» dio Etxegoienek. Bestalde, Bilbo Hiria Irratiko entzulea ez da neurketa azterketetan sartzen, eta horregatik zaila da jakitea zer nolako kopurura heltzen diren. Hala ere, Etxegoienek hala erantzun digu: «Ez dakigu gero eta jende gehiagok entzuten gaituen ala ez, baina badakigu gero eta gehiago direla gutxienez behin entzun gaituztenak».

Egun bospasei langilek osatzen dute plantila. Enpresa egiturari dagokionez, kooperatiba gisa antolatuta dago. Hala ere, Zenbat Gararen itzala luzea da eta, langileak bazkide diren moduan, bazkideak izan daitezke langile edota kolaboratzaile. «Dedikazio osoz aritzen gara batzuk, baina badira hainbat irakasle, Gabriel Aresti euskaltegiko liberatuak, kolaborazio finkoak egiten dituztenak» ●

MYRIAM GARZIA

■ Fermin Etxegoien, Bilbo Hiria Irratiko arduraduna

«Duintasunaren aldeko apustua egiten dugu»

Zenbat Gara kultur elkartearen baitan sortua da Bilbo Hiria Irratia, duela bi urte. Zeintzuk dira zuen helburuak?

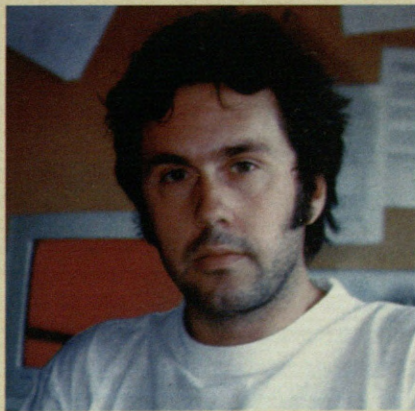
Bilbo Hiria Irratia Zenbat Gara kultur elkartearen ekimena izanik, elkartearen baitan dauden beste ekimen batzuk bezala, euskararen bizibide berriak asmatzea dugu helburu. Euskaraz bizi ahal izateko bilgune bat dela esan dezakegu.

■ Egungo komunikabideek publizitatearekiko duten menpekotasuna handia da. Hala ere, zuek ez duzue publizitaterik. Nola hornitzen zarete ekonomikoki?

Gure zutabeetako bat independentzia horretan datza. Zenbat Gara elkartearen baitan ekimen desberdinak daude, batzuk beste batzuk baino errentagarriagoak direnak. Azken finean, izaera honi esker, Bilbo Hiria Irratiak ez du bere burua sakrifikatzen dirua lortzearen. Horrek ez du esan nahi etorkizunean Bilbo Hiria Irratiak bere burua autofinantzatu-tuko ez duenik ohiko bideetatik, hau da, publizitatetik, baina horretarako baldin-

tza batzuk suertatu behar dira. Hala ere, Zenbat Gara kultur elkartearen irratia izateak independentzia hori bermatzen du.

■ Informazioa lantzerako orduan, zeri ematen diozue lehentasuna: bertoko

informazioari, kulturari...?

Zaila da irratiaren izaera espezifikoaz hitz egitea, oraindik bi ikasturte baino ez baititugu eman. Egun hausnarketa prozesu horretan murgilduta gaude. Hala ere, gure erronka handienetako bat

informazio iturri propioak izatea da. Zentzu honetan, ahalegin handia egin da kolaboratzaile taldeari dagokionez. Iparraldeak, Nafarroak, Arabak, Bizkaia eta Gipuzkoak gure irratiaren duten presentzia ez dut beste inon aurkitu. Hau da, Bilbo Hiria dugu izen, baina lurraldetasun kontzeptua oso barneratuta daukagu. Horregatik, helburu jakin batzuk ez aipatu arren, era natural batez lantzen ditugu euskara eta euskal kulturaren inguruko gaiak.

■ Zeintzuk dira beste komunikabideekin dituzuen aldeak?

Espektakuluaren gizarte honetan komunikabideak behartuta daude gaurak nahita gaizki egitera, sekulako presioak jasaten dituztelako finantziaketa aldetik. Eta dinamika honetan komunikabide pribatuak zein publikoak daude. Gizarte eredu honetan, ekimen pribatuetatik ez dituzte beste aukera duinagoak bideratu nahi. Horregatik Bilbo Hiria Irratian, publikoa izan gabe, duintasunaren aldeko apustua egiten dugu, bai informazioa ematerakoan zein edukiak tratatzerakoan ●

«Goizean behin»en ondoan, beste kupel bateko sagardoa da «Goizberri» magazina. Bigarren urtez, udan zehar astegunez aireratzen da, gazteek egina eta Garikoitz Udabek zuzendua.

EGUNERO HASTEN DELAKO

Aise entzuteko moduko magazina da, nahiz eta luzea izan; goizeko 9:30etatik eguerdiko 13:00ak arte irauten baitu. Tarte hori taxuz betetzea ez da ahuntzaren gauerdiko eztula. Lemazain ikasia dute horretarako: Garikoitz Udabe, Euskadi Gaztean eta Euskadi Irratian urte mordoak daramatzen gaztea. Esther Aizpurua du ondoan, «Goizean behin»en luzaroan eskarmentua hartutakoa. Bestenaz, honako gazte hauek osatzen dute lan taldea: Koldo Almandoz, Nagore Telleria, Oihana Yustos, Maider Beistegi eta bi bekadun, Gurutze Amuriana eta Luis Mari Daguerre.

Udako irratsaioa izanik, zertxobait ezberdina da gai nahiz entzule aldetik. Garikoitzen esanetan, «betiko entzuleez gain, ikasleak hondartzan ditugu guri entzuten, oporretan edo ikasteko plantan apunteak aldean dituztela. Baita etxean txintxo ikas-

■ Irudian «Goizberri»ko lan talde gaztea; goiz entretenigarria pasarazten dute, freskotasuna duten gaiak ukituz.

ten ari direnak ere». Denetarik pixka bat sartzen dute, gaiak freskatze aldera. «Eratu batudatiarra da 'Goizberri', arinagoa ere, bai, nahi baduzu. Tonu informal batean informazioa eta umorea tamainan sartzen dugu». Ohiko zorian agurren tartearen on-

dotik, pertsonaia ezagun batek bere kanta kuttuna aukeratzen du. Albiste bitxiak ere ez dira falta; esaterako, Brasilen gauerdetik aurrera baimena eman zaiela oinezkoiei semaforoa gorri dagoela kalea gurutza dezaten, lapurreta ugari egiten baitira jendea geldidagoela profitatuz. Ondoren, osasuna, eguraldia, bidaiak eta beste haia kontu jorratzen dira.

Arratsaldea hurrengo goizekoa prestatzen ematen dute. «Uztailean nahikoa erraza da gonbidatuak-eta lortzea. Abuztuan berriz... hor hasiko dira komeriak. Mundu guztia oporretara joatean, ia ezinezkoa da inor aurkitzea. Zaila da gainera aurreikuspen bat egitea, hurrengo egunekoari begira funtzionatzen baitugu hemen. Baina tira, 31n hasiko gara horretaz arduratzen» ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ Onintza Seguroa

«Mesedegarria da keinuak egitea»

«Uda musika» saio nostalgikoa egiten du Euskadi Irratian.

Duela bospasei urte hasi zen irratiari 27 urteko azpeitiarra, bajak eta udako ordezkapenak egiten. Aurretik informatiboetan egondakoa bada ere, azken bost urteotan musika emankizuna egiten du Onintzak. Aspaldi entzun gabe genituen doinuak entzungai jartzen dizkigu gure oroimenean iltzatuta geratu zaizkigun 60, 70 eta 80ko hamarkadetako kanta gogoangarri haiek. «Hasieran mikroak ematen

dizun errespetua ahaztuta, nire kasuan benetan gustukoa dudan lana da, musika asko maite baitut eta irratigintza ere bai. Beraz, biak batera egiteko aukera izatea mundiala da. Hala ere, magazinak ere gustatzen zaizkit». Normalean mintzatzean keinu piloa egiten baditu, mikro aurrean zer esanik ez. «Hala ere, lagungarria dela iruditzen zait, bestela irakurtzen ari zarela dirudi» ●

B a g a k

■ EUSKADI GAZTEAREN PALMONDOAK

Astebe beranduago bada ere, udako programazioa hasi da Euskadi Gaztean. Emankizunak baino, jendea da aldatu dena. Berrikuntzarik nabarmenena asteburuetan gertatu da. Hala, goizeko 7:00etatik 11:00ak arte Jon Gurrutxagak «Goizeko soula» egiten du. Segidan, 11:00etatik aitzin, «Top gaztea»ren ordeaz, «Gazteen hauta» udako kantuen inguruko emankizuna abiatu da; zerrenda-gaiak, Eli Belaunzaran eta Jon Artanoren eskutik. Bazkalostean berriz, Haritz Letek «Marea gora» musika saioa aurkezten du. Horren ondotik, Galder Izagirre itzuli da «Bidegurutzean» izeneko saioarekin ●

L A N D A R E A K

Parranda ondorengo buruko mina kentzeko amuntza hostoa konponbide ona da. Gorputza biziberritzeko berriz laharraren masustak jan behar dira.

AJEARENTZAKO KONPONBIDEAK

Hiriburuko jaiak bukatuta bihar-muna arintzeko erremedio batzuk emango dizkizut aukeran, festetako gozamenak bakoitzarena eta berezia den bezala ondorengo ajea ere apartekoa baita bakoitzarentzat.

Buruko mina kenduz hastea izango da onena. Honetarako amuntza (*Glechoma hederacea*) edo sasipeko-belarraren hosto berdeak garbi-garbi egin eta iragazki batean zukutu; ur hau sudurretik zurgatu. Erretzailea denarentzako, zuku hau bera eztiarekin nahastu eta maiz-maiz hartuz gero biriketarako bideak baretu eta zabaldu eta arnasketa erraztuko zaio. Oinetako baba, maskur, juanikote, ikurtzirin eta abarretarako ozpinetan amuntza beraren hosto

batzuk jarri egun pare batez, ozpinaz igurtzi ondo hanka eta gero kataplasma gisa beratutako hostoak bertan lotu.

Oinpeko apopilo hauentzako esne-belarra (*Eurhorbia helioscopia*) ere erabil-

tzen da. Landare honen izerdiak esne itxura ederra du, baina pozoitsua da eta batez ere, erre egiten duenez kontuz begien eta aho-ko-zuloaren inguruan dantzatu. Esnea ozpinarekin nahastu, kotoi puska bat busti eta maskurra non han lotu.

Gorputza pataldua baduzu laharrari (*Rubus ulmifolius*) heldu. Ez diozu arantza oker artetik tira egin beharko, eskukada masusta jatea nahikoa da. Eraitsitako gorputza piztu eta kitzikatu egiten duela-eta, hiriburutik igarotzen den Donejakue bideko erromesei masustak eta ardoa nahastea gomendatzen zaie. Parrandaren bidezidorretatik ibili denarentzat ere kategorian! ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O s A S U N A

Hemendik bost urtera minbizi mota batzuen kontra eraginkorra izango den terapia genetikoa bidean da. UNESCOk proiektu honetarako batzorde bat eratu du.

GENOMA PROIEKTUA

Litekeena da oso, hemendik bost urterako minbizi mota batzuen kontra eraginkorra den terapia genetiko bat aurkitzea. Eta baieztapen hain baikor hori ez du edonork bota, ez horixe, Santiago Grisolia berak baizik. Duela urte batzuk Asturiasko Printzea Saria irabazi zuen ikertzaile bikainak.

Zientzialari ospetsuak esan zuen orain arteko lanik motelena izan dela 3.000 milioi base-bikoteen sekuentziazioa. Konparazio bat egiteko, base-bikote horien luzera, jarraian, bata bestearen atzean kokatuz gero, 1.000 El Quijote libururen baliokidea izango litzateke. Gaur egun, oraindik ere giza geneen osagai funtsez-

koak diren horien herena besterik ez da identifikatu, baina lanak bide onetik doaz.

UNESCO erakundeak proiektu ga-

rrantzitsu honetarako bereziki eratu duen batzordeak esan duenez, sekuentziazio-prozesuak bizkortzea lortuko da, Craig Venter doktoreak proposatutako genomaren klonazio aleatorioa izeneko teknikaren bidez: genoma milioika pusketatan zatikatuko da, ikaragarritzko buru-hausgarri bat bailitzan, nukleotidoen sekuentzia determinatu eta ondoren, pieza guztiak beren lekuan kokatuz genoma osatzeko. Hala ere, hainbat zientzialarik metodo hori zailtzen jarri du, beren ustez ez baitu eskaintzen % 100ean fidagarria den informaziorik. Ikusi egin beharko da, beraz, datozen urteotan ●

◆ JABIER AGIRRE

Autza, han baduk gauza...

Baztango gailurren erregina eta Behe Aldudeko nagusia, Autza, bere 1.306 metroekin, bi Nafarroak batzen diren inguru bere honen mendirik ikusgarriena eta nabarmenena da. Hara igotzeko asmoz, bide ohikoenek Izpegiko lepoa dute abiapuntua eta muga jarraituz, Nekaitzeko lepoa iragan ondoren Autzako patarrari ekiten diote. Bidarrai eta Banka aldetik, aldiz, Autza erakusten digu bere bisai basatiena eta gogorrena. 1.000 metroko desnibelaren erronka onartuta, Aldudeko bailara aldetik hasi, dugu Autza handiaren igoera, kondaira zaharrek dioena kaustitu gabe, baina bai ordea historiaurreko sorpresa polita aurkituz Harrigorriko lepoan, hain zuzen.

■ Autzako igoeran baserri ederrak topatuko ditugu; batzuk maldan behera

Abiapuntura iristeko, Baigorritik aterako gara Banka aldera, eta jakiteko zein den hartu behar dugun bidea, errepidearen eskuinean Aldude erreka zeharkatzen duten zubiak kontatuko ditugu. Errepidearen hirugarren bihurgune handia egin baino lehen, eskuineko

bidea hartuko dugu, hirugarren zubia zeharkatzeko. Ezkerretara joko dugu eta zonbait baserri iragan ondoren (Domingelena, Antongorriena) Bihuntzegiko erreka zeharkatzen duen zubitxo topatuko dugu. Amini bat aurrerago, hurrengo bihurgunea eman baino lehen, Othalepo

izeneko tokian utziko dugu autoa eta ibil tzeari ekinen diogu.

Pista jarraituko dugu maldan gora, eta behin Hoharreko Kaskoa eta Koskoroi batnatzen dituen lepo txikira abiatutik, eskuinera joko dugu, bidezidorretik basora barna sartuz. Dena patarra, trepa sendoa topatuko ditugu bidean. Berrito pistari aterako gara, Kaikuenea baserri aldera abiatzeko. Erdi galdutako bidezidor batek, zonalde garbira aterako gara, Koskoroi Ekialdeko isurialdera, hain zuzen. Igotze jarraituko dugu, baina gailurrera igo gabe eskuinetik zeharkatuko dugu tontorra eta 612 kotako lepo mehea iragan ondoren Apia lepora iritsiko gara. Azken pauso honetan, Autzako gailur garbala altxatuko zaigu mendealderara, Bihuntzegiko erreka menperatuz eta Elorriko Lepoa eskuinarian begiztatzen dugun bitartean.

Gatuliko lepotik berrito gorako bidea segituz, Apia lepora doan pistarekin topa egingen dugu. Hura eskuinaldera jarraituz seinaleak ikusiko ditugu; batak Baigorri aldera igortzen gaitu eta besteak, hartuko dugunak, Antxola aldera.

■ Autza mendia Bihuntzegiko erreka menperatuz.

■ Harrigorriko Haitzak zeharkatzen dituen bidea, pagoen artean

Lepeder gairiditzen duen pista zabal honek Antxola zeharkatuko du hego isurialdetik, eta zuzen eramango gaitu Iztauzko lepora. Bertako baratza xume bezain ederraren alboan kokatu ondoren, mugarren lerroan jarraituko dugu. Orain Erratzuko Iñarbegi bailaratxo osoa menperatzen dugu, Baztan. Aurki iritsiko gara Autzaren oinetara.

Begien aurrean ikai itzela daukagu, baina gogoz igoko dugu gailurrean altxorren bat kausitzeko aizinean. Kondairak dioenez, Autza mendian bada inguruko herrien artean arras ezaguna den kobazuloa. Bertan urrezko altxorra omen dago, baina alboetan herensuge handia eta akerra zaindari. Orain arte inork ez omen du altxorra ukitzerik izan, herensugea saihesteko erabide aunitz erabili izan badira ere. Hargatik esaten da: «Autza, han baduk gauza; baina neok ezin ar».

Erpin geodesikoa, harri pila bat, gurutzak eta oroigarriak ezezik, Autzako benetako altxorra tontor honek eskaintzen digun ikusmira izango da. Atsedendaldi lezean inguruaz gozatu ondoren, martxari ekingo diogu harzara, orain iztaian jaisteko Harrigorriko lepo meharreraino.

Harrigorriko Lepoan, lurrean abantzu ageri ez den baratz baten aztarna atzematen dugu. Futxo! Bospasei metroko diametroa duen baratza aurkitu dugu eta, guk dakigunez, katalogaturik ez dagoena gainera. IMko aldean hobekiago ageri dira harrespila osatzen duten harriak. Kokape-na, neurriak eta oharra hartu ondoren, Harrigorriko Haitzak zeharkatzen dituen bidetik jarraituko dugu jaisten, biziki uros aurkikuntzarengatik. Beno, Autzak beste altxor txiki handi bat eskaini digu.

Elorrietako lepoan, historiaurreko baratz multzoarekin topo egingen dugu, Elorrietako harrespilak, harri arre-txuriak oraindik harro upatzen dituztenak. Hemen konturatuko gara zenbat maite zuten gure arbasoek paisaje ireki hau.

Elorrietako lepotik Hego Ekialdera jaisten den artzain bidea harturik, Bihuntzegiko erreka jarraituko dugu gainetik. 1,4 kilometro aitzinatu ondoren, pista lagako dugu eta maldan behera sigi-saga doan bidea segituz, Ahuntzainenea izeneko baserrira iritsiko gara. Bide bitxi batetik

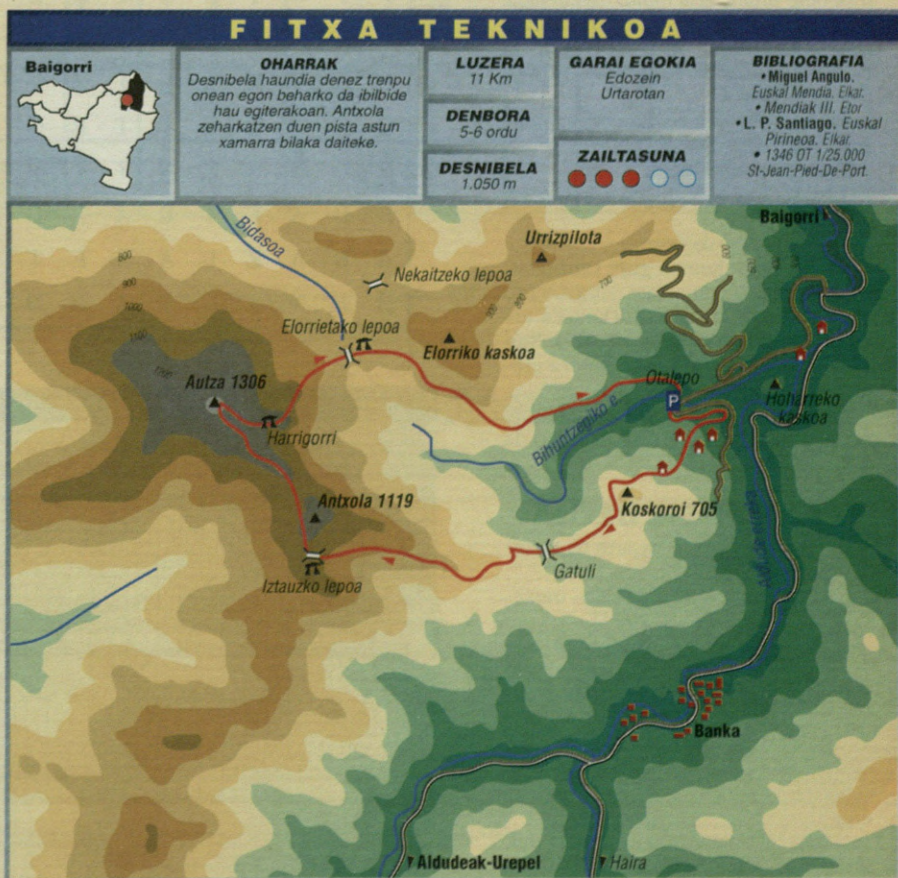
■ Elorrietako baratzetako bat, harri arre-txuriak harrotasunek altxatuz Autza mendiaren aitzinean.

Bihuntzegiko erreka jaitsiko gara, bera izanik Errobi ibaiari Alduden batzen zaion errekarik handiena. Hura zeharkatu eta Othalepora iritsiko gara.

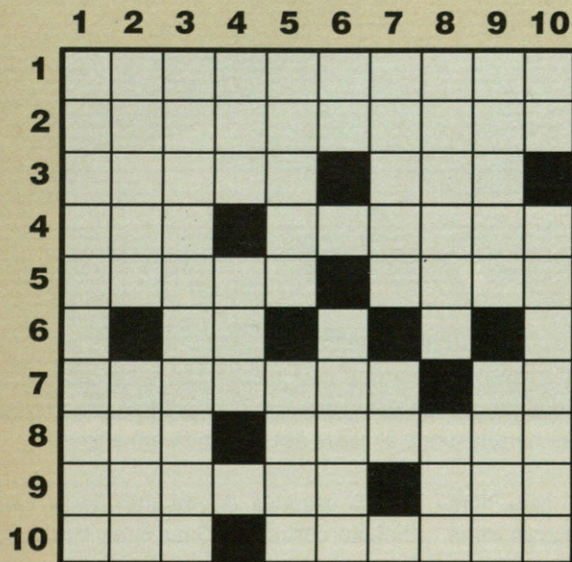
Itzuleran Banka bisita dezakegu. Behiala herri honek Ithurbigorri edo Ithurri-gorri izena zuen; geroxeago La Fonderie deitu zuten, han paratua zegoelako kobre eta oligistoaren galda zahar bat. Azkenik, 1873an, gaur egungo izena hartu zuen.

Banka ezaguna da «akeita» hitza eman diolako euskarari. Gaur egun txarki erabiltzen bada ere, egia da Bankako emakumeek «akeita» hitza erabiltzen zutela, kafea hartzera ezkutuan zihoazenean. Orduan, emakumeentzat kafea debekatua zenez, «akeita» kontraieinu antzekoa zen, benetako akeita infusio bat besterik ez baitzen ●

◆ IÑIGO TXINTXURRETA

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Mendigoizalea. 2.- Poztasuna. 3.- Eskuratu. Alderdi karlista.
4.- Frantziako hegazkinetan. Izadia. 5.- Zizelez landutako artelana. Pluralean, oinarritzko edaria. 6.- Sufrea. Autonomia Erkidegoa. Bokala. Uranioa. Bokala. 7.- Eraso. Zenbaki bikoiti.
8.- Nauka. Ulertzeko ahalmen. 9.- Ematen du. Garoa.
10.- Zintzoa. Pluralean, itsas arrain-mota.

GOITIK BEHERA

- 1.- Mahatsak ematen dituen landare. 2.- Enara. Bezainbat.
3.- Higadura. 4.- Du, niri. Bizkaiko ibaia. Bokala.
5.- Hitzarmena. Nafarroako herria. 6.- Zamorako ibilgailuetan. Bokala. Diru zahar. 7.- Bete. Interjekzioa. Bokala. 8.- Irabazia. Oinaze. 9.- Txori-mota. Nafarroako herria. 10.- Bokal errepikatua. Intsektu odol zurgatzaileak.

Kikeren Umorea

NORI UTZI?

Jesus haurtxoa jaio dela albistea jakin zen eta berehala, komentu bakoitzak bere ordezkaria bidali omen zuen Belengo estalpera, jaioberriari eskaintzaren bat egitera.

Lehenbizi iritsi zena beneditarra izan omen zen:

-Jauna, hona hemen gure ezagupidearen intzentsua.

Ondoren dominikarra:

-Jauna, har ezazu gura hitzaren urrea.

Atzetik frantziskotarra:

-Jauna, hona hemen gure txirotasunaren mirra.

Besteak eskaintzak aurkezten ari ziren bitartean ordea, jesuitak San Jose besotik hartu, txoko batera eramane eta belarrira:

-Zuk, utzi gure esku haurra, guri esker probetxuzko gizona aterako da eta...

ZAKURREN BEGIA

Mielmari total eginda sartu da tabernara:

-Paxaran -hip- bigoiza -hip- mexedex!

-Baina Mielmari, etzak gehiago edan. Nahikoa zama badaramak eta etzak gehiago hartu. Zeharo mozkortuta hago eta.

-Ni enatxiok -hip- moxkortuta. Nahi al dug -hip- ikuxi? Hara! -hip- hor datorren xagurrak -hip- begi bagarra dig -hip-

-Baina Mielmari, txakur hori ez duk sartzen ari, ateratzen baizik!

Letra Zopa

A	K	A	R	R	O	L	I	O	D	B	T	Z	A	N	L
Z	M	T	I	O	B	O	G	E	N	I	D	E	O	O	E
T	I	S	I	N	G	I	R	Z	A	K	I	U	T	A	I
U	R	E	Z	E	Z	A	H	O	R	R	A	S	Z	H	A
P	A	G	M	A	L	T	Z	U	R	R	A	O	I	U	L
O	E	I	T	O	K	T	R	O	R	G	I	R	A	B	A
R	O	N	S	K	N	I	T	R	A	R	A	L	G	A	N
R	D	A	E	I	R	A	E	B	E	T	I	R	E	E	M
A	B	A	Z	L	A	S	E	T	B	A	R	A	R	E	A
H	E	N	A	U	T	A	R	D	N	O	Z	U	T	A	G

Aurki itzazu letra zopa honetan gizakiaren izaera deskribatzen duten 10 adjetibo. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Itzunketak. 2. Tartea. XII. 3. Su. Ibilak. 4. Apika. As. A. 5. Sar. Kanta. 6. Udak. Iduna. 7. Nagitsua. D. 8. T. Amaia. Gu. 9. Zina. A. Jan. 10. Izaki. Gora!

Goitik-behera: 1. Itsasuntzi. 2. Taupada. Iz. 3. Ar. Iragana. 4. Utik! Kimak. 5. Nebak. Ta. I. 6. Kai. Aisia. 7. E. Landua. G. 8. Txistua. Jo. 9. Aia. An. Gar. 10. Kika. Aduna.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

P	U	A	L	A	I	R	A	L	I	K	Z	A	G	R	A
A	T	K	R	A	N	B	N	E	R	K	O	E	N	Z	T
H	A	A	H	G	A	M	R	A	O	A	F	E	E	R	R
S	L	R	R	E	A	N	G	A	R	B	G	N	E	E	I
A	E	A	R	G	A	Z	K	I	M	A	K	I	N	A	P
L	B	A	K	L	E	T	K	U	T	D	Z	E	O	R	O
F	E	U	R	I	K	A	N	I	B	O	B	O	A	K	D
T	R	E	A	T	N	O	B	H	A	U	T	K	E	I	E
A	R	X	N	E	P	O	S	I	T	I	B	O	A	O	A
D	E	A	R	G	A	Z	K	I	D	E	N	D	A	R	P

Hitz Gezidunak

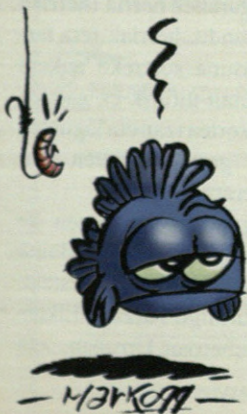
			Mendi- magalak Zabal- kuntzak	Erdipur- dikoa Hortaz	Iparre- tarrak Nafarroa- ko herria	Neba Auziaren erdian	Neguko janzkia Noka, duzu	Gaia Haizea
			Txirindako jezarlekua Zati hiru			Ebaki sakona Ondorio onak		
			Herri ba- xenafarra Behar			Norbaiti Automata	Suari dariona Garai	
			Elikagaiak Kilikak	Arnas- organoa Argazkiko herria	Segada Meatzia	Hizki grekoa Partitibo- marka	Gipuzkoa- ko herria Gizon izena	Ekar arazi
					Arauera Lapurdiko herria			Bokala Ehun- mota
Kausa partikula Alea				Boroa Dago	Irudi Ut!			Zakur Emea gu- rasoekiko
				Dute Zaude			Edo Moralala	
Garen hauek Banan bana			Zirt... erabaki! Errep., txori-mota		Poltsikoak Omen			
				Dut, haiei Daukat		Ipar- orratza Infin., kendu		
Idi, hitz elkarketan Handitu		Goi- lautadak Indioa				Haran Errep., txori-mota		
			Auzo, hitz elkarketan Bokala		Ardura Bokala			Röntgen Sufrea
Musika tresna			Emakume izena		Joaki naiz		Musika nota	

Argazkia: Lapurdiko herria

Denborapasa: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

PELLO ZUBIRIA

GURE ARTEAN

Maiatzeko ostiral gau ilun bat zen, Usurbilen. Uda hasierako iluntze epela. Berrehun eta berrogeitamar bat lagun izango ginen Udarregi ikastolako barne jolastoki bildu eta goxoan. Eta espreski Eskoziatik —Zuberoan barrena— Oriolderaino etorriak ziren Mackenzie ahizpek kantatu zuten guretzako.

Ahots onak Eilidh, Gillian eta Fiona Mackenzierenak. Eztarri landuak. Afinazio harri-garria. Armonia ederren barruan, abots ongi enpastatuak.

Eta kantari beroak. Entzuleok nahiko genuen ingelesez abesti bakoitzaren atariko esaten zigutena konprenitzea, baina hura gabe ere laster jausi ginen ahizpen doinuaren uztarriperra. Samurrak, eta gero eta beroagoak. Eztarriak ez beste lanabesik gabe, behin eta berriro eraman gintuzten gure esku zartadaz erritmoa markatzera. Gorputzen atal guztiak zihoazkigun pittinka erritmoan sartuz. Gaelikoz ere kantari jarri gintuzten!

Alan Griffin irlandarra eta bere lagunak heldu ziren gero. «Grána & Dána». Itsusi eta bihurriak, omen. Hamahiru lagun, hamahiru musikari, Hebrida irletatik etorritako ahizpekin gualdi berean musika egiteko plazer hutsez Usurbila hurbilduak. Gasofatarako izanik, eta afaria soziedadean, xanpion. Bilbotik, Bordenetik, Okzitaniako Tolosatik... eta Mediterraneo bazterrean den Carcasonatik Gui adiskidea. Goizaldeko ordubata arte luzatu ziren Irlandako jiga, reel eta gainerakoak, oholtza gainean ia sartu ezin ziren hamahiru artistek joak. Esmeraldazko Eire urruneko musikak, eta tartean Alanen argibide eta aurkezpenak... euskaraz.

POPULUA, herria, jendea («publikoa» esaten dute orain musikari eta idazle iraultzaile gehienek ere), masa... oldeengana iristiaz kezkatu garelako izango da seguruenik. Baina asko gara holako ekitaldi edo ekintzaren aurrean lehen erreflexutzat etorri direnen kontaketara jotzen dugunok. Lastima hauek baino etorri ez izana. Non daude herri honetako musikazaleak, tresnaren bat ikasi dutenak, jende aurrerazalea...? Jakinmina, ezagutzeko grina, berri gosea, agortu ote zaizkigu europartu garen abiadura berean?

Kopuruaren obsesioan itsututa, komunikabideetako oihartzuna neurri bakar bihurturik, gauzak ongi egin izanaren satisfakzioa ukatzen dizkiogu gure buruari.

Gozatu dugun (eta zuzeneko ekitaldiak direnean, sekula berriro berdin dastatuko ez dugun) artelana disfrutatzea. Non da Anso-renak txistuan eta Zalduak oboean jo zuten «Xoxo Beltz bat banuen hura», Eltzegorrek Urruñako ikastola kasik amets hutsa zenean antolatutako kantaldietako batean eman zutena? Niretzako, hark bakarrik merezi izan zituen aurreko lanak. Edo artea dago ikusentzunezko ekitaldi batean, edo osterantzean artaldearentzako bazka da.

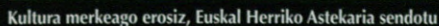
Eta, bigarrenik, ukatu diezaiokegu gure buruari geurean bizitzeko satisfakzioa. Espantuka ari diren elitistak gogaikarriak diren legez, minorian bizi beharra ez asumitzea frustrantea da. Baina inork demostratu ote du minoria izatea txarra denik? Aitzitik, minorian (edo bestela esanda, herri-biztanlego-merkatu-olde osoaren segmento batean) efikaziaz mugitu eta bizitze aldera doala dirudalor guztietan etorkizuna. Globala eta lokala, Coca-cola eta harreman pertsonalizatuak.

KRISTO guztiak kontatzen du gaur diru instituzionalekin. Aipatzen dudan gualdian ere Usurbilgo udalaren laguntza izan zen. Ekarriko diren edukiak eta horien garrantzia artistiko edo estrategikoa baloratzekoan erakutsi behar dute politikariek (berdin sailburu batek edo herri bateko zinegotziak) beren kultur politikaren zorrotasuna. Gastuen kudeaketa zorrotza eta baliabideen erabilera ahalik eta efikazena, horra beste baldintza ezinbestekoa. Miloiak «aporrillo» xahutzen dira euskal kultur munduan ere. Zeren eta... Utz ezak bere horretan, Artaso, no jodas.

Eta ororen buru, zer eskatu dezakegu kultur eta herri militante garenez herria (herrien Europa) eraikitzen lagundu, herriak (eta tartean guk geuk) edertasuna sortzeko aukera izan eta ahalegin horretan dirurik ez galtzea baino? Gauza bakarra: zortea izan eta laguntza bila dabilen proiektu garrantzizkoren bati opari egiteko bi sos ateratzea.

Maitasunez ezer gutxi egiten omen da gaur. Menturaz beti izango zen horrela. Baina beti bezala, badira erromantikoak. Bestela, galdetu Alanez eta Usurbilgo Aitzaga Elkar-teko kultur taldekoez Zuberoan, Urruñan... eta Hebrida ugarteetan ●

“Zer eskatu dezakegu kultur eta herri militante garenez herria (herrien Europa) eraikitzen lagundu, herriak (eta tartean guk geuk) artea gozatzeko aukera izan eta ahalegin horretan dirurik ez galtzea baino? Gozatu dugun (eta zuzenean denean, sekula berriro berdin dastatuko ez dugun) artelana disfrutatzea”

[illegible]

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 1
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-O